

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå 2

Anknytning i förskolan

Åtta pedagogers arbete att skapa trygga barn i förskolan

Attachment in kindergarten

Författare: Jenny Kristiansson

Handledare: Nadezda Lebedeva

Examinator: Stina Jeffner

Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete

Kurskod: PG2062

Poäng: 15hp

Examinationsdatum: 15 Januari 2018

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract:

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur några förskollärare och barnskötare i förskolan arbetar med att etablera en anknytningsrelation med barnen. Vidare vilka olika aspekter som kan påverka anknytningen samt vilken eventuell påverkan en trygg respektive otrygg anknytning kan ha för pedagogernas arbete med de strävansmål som skrivs fram i förskolans läroplan.

Åtta pedagoger har deltagit i studien och metoden som har använts är semistrukturerade intervjuer som har genomförts vid personliga möten samt intervjuer via mail.

Pedagogerna har beskrivit hur de arbetar med att etablera en anknytningsrelation med barnen på förskolan. Studiens resultat visar att detta arbete börjar redan vid inskolning och att föräldrarnas inställning till verksamheten och personalen har en betydande roll. Den trygghet som barnet känner för verksamheten och personalen grundar sig i hur väl anknytningsrelationen har blivit etablerad mellan barnet och förskolans personal.

Studien har visat att ett barns lärande och förmåga att våga leka hämmas om det inte finns en sekundär anknytningsperson till barnet. Den trygghet som anknytningen medför har en avgörande roll för barnets möjligheter att leka och lära när barnet befinner sig på förskolan.

Nyckelord: Anknytning, Förskola, Trygghet, Toddlare

Förord

Jag vill inleda denna rapport med att tacka min handledare, Nadezda Lebedeva, som har hjälpt mig att fokusera mina tankar och fått mig att begränsa vad studien skulle beröra. Jag vill även tacka alla deltagare som har deltagit i studien och har gett mig en inblick i deras arbete med att etablera en anknytningsrelation med barnen de arbetar med.

Ett extra tack till min sambo, Jonas Hebert, mina kollegor och min kära vän, Pamela Lundmark, som har lyssnat på mina resonemang och stötta mig när jag har känt att jag varit nära att ge upp.

Utan alla nämnda hade det inte varit möjligt att slutföra detta arbete.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
Teoretisk utgångspunkt	2
Anknytning.....	2
Trygg bas.....	5
Inre arbetsmodeller.....	6
Sekundär anknytningsperson	6
Bakgrund.....	7
Toddlares anknytningsbehov i förskolan	7
Läroplanen för förskolan.....	10
Tidigare forskning.....	11
Metod	13
Urval.....	14
Intervju som metod	14
Mailintervju.....	15
Genomförande och förberedelser	16
Bearbetning av data.....	17
Trovärdighet.....	17
Forskningsetiska aspekter	18
Resultat och analys.....	20
Presentation	21
Förskolan Råven	21
Förskolan Fjärilen	21
Förskolan Rubinen	22
Förskolan Diamanten	23

Sammanfattning	24
Resultatanalys	25
Inskolningar	25
Att ta emot barnet på morgonen.....	28
Arbetet med föräldrar	30
Anknytning – en ”färskvare” eller ett ”en-gångs arbete”?.....	32
Är Anknytning lika med trygghet?	34
Lek och lärande	36
Sammanfattning	39
Diskussion.....	40
Resultatdiskussion.....	40
Metoddiskussion	42
Slutsatser	43
Förslag på fortsatt forskning	44
Källförteckning	46
Bilaga 1	48
Bilaga 2.	50
Bilaga 3.	51

Inledning

Som förälder med barn inom förskolans verksamhet och som pedagog inom förskolan har anknytningen en viktig roll för mig då vi som arbetar i förskolan förankrar relationerna med barnen. Anknytningens betydelse i förskoleverksamheten kändes som ett naturligt område att undersöka djupare, då jag samverkar både som utomstående, som förälder och som pedagog i förskoleverksamheten.

Ett centralt begrepp i min studie är *toddlare* och detta begrepp kommer från engelska begreppet *toddler*. En toddlare är barn som är under tre år och kännetecknas främst av den speciella fysiskt präglade rörelsen som de allra minsta barnen utför när de går (Løkken, 2008: 16).

I mitt sökande av avhandlingar upplevde jag en stor brist på forskning om vikten av anknytning i förskolan. Detta fick mig att intressera mig mer om ämnet. Det fick mig även att inse att det finns behov för pedagoger att få mer kunskaper angående arbetet med anknytningen med barnen i förskolan. Pedagogerna ska ansvara över arbetet med att skapa goda förutsättningar så att barnet ska kunna upprätta varaktiga relationer och känna sig trygg i verksamheten (Skolverket, 2016: 11). En anknytningsrelation ger barn trygghet som ökar trivselen på förskolan för barnet (Brandtzæg, Torsteinsson & Øeistad, 2016: 154). Vidare menar författarna (2016: 80) att om barnet inte får uppleva trygghet, kan en konsekvens bli att barnet inte vågar eller förmår sig att ta kontakt med andra eller leka själv. Skolverket (2016: 6) skriver i LPFÖ98/16 (Förskolans Läroplan) att ”leken är viktig för barns utveckling och lärande”. Då pedagogerna ska arbeta utifrån LPFÖ98/16 anser jag att arbetet med att etablera en anknytningsrelation med barnet är ett viktigt ämne för pedagoger som är verksamma i förskolan.

Niss och Söderström (2006: 74) skriver om betydelsen av att som pedagog att knyta an till barnen i förskolan för att de ska kunna hantera separationen med föräldrarna som sker vid lämningarna på förskolan. Jag har under mina perioder med VFU (Verksamhetsförlagd Utbildning) och när jag har arbetat som pedagog i förskoleverksamheten sett skillnaden på hur barn beter sig om de har en anknytningsperson eller om de saknar en. De barn som har en anknytningsperson har vågat utforska miljön som är inom synhåll, för att senare våga utforska hela

avdelningen och till sist hela förskolan och verksamheten. När de har behövt återvända till sin trygga bas har de vetat vem de ska vända sig till för att få den närhet och tröst de behöver. De barn som saknar en anknytningsperson har jag upplevt uppträtt oroligt och varit missnöjda större delen av sin vistelsetid på förskolan. Detta kan indikera att ett barn är i behov av en anknytningsperson när barnet vistas i verksamheten. Detta är anledningen till att jag upplever att ämnet är av stor vikt att undersöka.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur några förskollärare och barnskötare i förskolan arbetar med att etablera en anknytningsrelation med barnen. Vidare vilka olika aspekter som kan påverka anknytningen samt vilken eventuell påverkan en trygg respektive otrygg anknytning kan ha för pedagogernas arbete med de strävansmål som skrivs fram i förskolans läroplan.

Frågeställningar som studien utgår från:

1. Hur beskriver pedagogerna arbetet med att etablera en anknytningsrelation med barnet?
2. Vilka olika aspekter kan påverka anknytningen mellan barn och pedagog?
3. På vilket sätt kan anknytningsprocessen få betydelse för arbetet med förskolans strävansmål, enligt pedagogerna?

Teoretisk utgångspunkt

Min studie utgår från John Bowlbys anknytningsteori som beskriver de starka känslomässiga band som ett barn och en förälder eller annan vårdare skapar mellan sig när de knyter an till varandra. Innebörden av denna teori kommer att redovisas med hjälp av begreppen *anknytning*, *trygg bas*, *inre arbetsmodeller* och *sekundär anknytningsperson*.

Anknytning

Anknytning är ett begrepp som härstammar från engelskans *attachment*, vilket innebär att något mindre är bunden till och/eller beroende av något större. Anknytningsteorin berör samspelet mellan en omvårdnadsperson och ett barn, där trygghet, tröst och stöd i upptäckandet av världen är viktiga komponenter (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 33). Vidare skriver även författarna (2012: 33) att

anknytning sker i *nära känslomässiga relationer* som vi exempelvis har med partners, släktingar och nära vänner. Att ha anknytning till någon kan beskrivas med nedanstående kriterier:

1. har varaktighet över tid,
2. rör relationen till en särskild person som inte är utbytbar,
3. har stor känslomässig betydelse för individen,
4. kännetecknas av att personerna söker varandras närhet,
5. innebär att personerna upplever obehag vid ofrivillig separation från varandra.

(Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 36)

Anknytningens primära uppgift handlar om att öka chanserna för att barnet ska överleva. Genom evolutionen har människan utvecklat sina sinnen och instinkter för att upptäcka och reagera mot faror, så som främmande platser, varelser och ljud, oförutsägbara händelser och att bli lämnad ensam (Broberg m.fl., 2006: 176). Denna överlevnadsinstinkt som signalerar för faror benämns i Bowlbys anknytningsteori som *anknytningssystem* (Broberg, Hagström & Broberg, 2012:37).

Att ett barn söker närhet av en vuxen är ett sätt för barnet att säkerställa sin överlevnad (Broberg m.fl., 2006: 229). Barn kan visa anknytningsbeteende mot en annan person utan att ha knutit an till personen i fråga, om barnets anknytningssystem aktiveras och ingen av anknytningspersonerna är närvarande (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 37). Att barnet riktar ett anknytningsbeteende mot tillgängliga personer, vare sig de är anknytningspersoner eller ej, handlar primärt om att barnets instinkt att överleva är så stark att alla tillgängliga personer kan agera skydd och trygghet (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 39). Broberg m.fl. (2006: 129) menar att det är av stor betydelse att en vuxen kan svara på barnets behov av fysiskt och/eller psykiskt skydd när dessa situationer uppstår för att anknytningens primära uppgift ska fylla sin funktion.

Om barnets primära anknytningsperson¹ inte har tillgodosett barnets behov över en lång period av tid när dess anknytningsystem aktiveras kommer barnet utveckla en otrygg anknytning med sina anknytningspersoner (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 52).

Det finns två typer av otrygga anknytningar; undvikande anknytning och ambivalent anknytning. Barn som har utvecklat ett undvikande anknytningsbeteende har blivit avvisad, ignorerad eller fått sina känslor förlöjligade när barnet signalerat om att det är i behov av tröst eller närhet. Barn som utvecklat ett undvikande anknytningsbeteende lär sig att det inte går att "gnälla" till sig den vuxnas uppmärksamhet. Samspelet mellan barnet och den primära anknytningspersonen har med andra ord inte fungerat (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 52 - 53).

I de fall som barnets primära anknytningspersons handlingar är oförutsägbara har barnet svårt att förutse hur den vuxna kommer att agera eller reagera när barnet aktiverar sitt anknytningsystem. Samspelet mellan barnet och den primära anknytningspersonen sker endast under den vuxnas villkor och kvalitén på hur barnets behov bemöts varierar. De barn som har utvecklat ett ambivalent anknytningsbeteende lär sig att samspelet sker på den vuxnas villkor och den vuxna har tolkningsföreträde av känslor och verkligheten (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 53 - 54).

Broberg m fl. (2008: 21) skriver att om barnet utsätts för en separation en längre tid utan att återförenas med sin primära anknytningsperson kommer barnet att "överge" relationen det har med sin primära anknytningsperson. Detta sker för att barnet ska undgå lidandet som uppstår vid separationen, då barnet anser att den primära anknytningspersonen inte längre kan svara på dess behov. Broberg, Hagström och Broberg (2012: 54) skriver att detta fenomen kan innebära att barnet utvecklar en desorganiserad anknytning till sin primära anknytningsperson. Om föräldern kontinuerligt uppträder med ett beteende eller handlingar som skrämmer barnet

¹ Den första personen som barnet etablerar en anknytningsrelation med. Ett barn kan endast ha en primär anknytningsperson. Vanligast är att modern blir barnets primära anknytningsperson då det är modern som till störst del tillgodoser barnets behov av tröst och mat genom amningen. Barnet väljer i första hand sin primära anknytningsperson vid behov av trygghet.

leder även detta till att barnet utvecklar en desorganiserad anknytning (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 54 - 55). När barnet blir rädd för den vuxna, söker det tröst hos den vuxna, vilket resulterar att barnet blir mer skrämmd och det blir svårt för barnet att *organisera* sina känslor och sin anknytning till den vuxna. Därav har begreppet “desorganiserad” anknytning uppkommit (Broberg m.fl., 2008: 196).

Trygg bas

Kärnbegreppet i anknytningsteorin är en *trygg bas*, som innebär att den vuxna agerar som en stabil grund där barnet kan känna sig trygg (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 44). Den trygga basen utgår från trygghetscirkeln (figur 1) som illustrerar sambandet mellan behoven att känna sig trygg och utforska sin omvärld och detta fenomen är baserad på flera års forskning (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 22).

Figur 1. Den övre halvcirkeln illustrerar barnets utforskande och den undre halvcirkeln illustrerar när barnet återvänder till sin trygga bas för söka närhet och tröst.

Hämtad från: www.psykologiguide.se/psykologilexikon/?Lookup=trygghetscirkeln.

Broberg, Hagström och Broberg (2012: 44) skriver att den trygga basen innebär att den vuxna agerar som ett stöd när barnet utforskar världen och när barnet behöver återvända för att söka närhet och/eller tröst finns den vuxna till hands. Ett litet barn utforskar inte sin omvärld långt ifrån sin trygga bas innan anknytningssystem aktiveras (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 23). Om exempelvis en främmande människa närmar sig barnet eller ett främmande ljud uppstår signalerar barnets instinkt om fara och återvänder fort till sin trygga bas.

I den takt som barnet blir äldre vågar barnet utforska sin omvärld allt längre från den vuxna och klarar av att befinna sig i utforskandet innan det måste tillbaka till basen och tanka trygghet. Brandtzæg, Torsteinson och Øeistad (2016: 24) skriver att förutsättningen av att barnet vågar lämna sin trygga bas är kännedomen om att den trygga basen finns tillgänglig när barnet behöver återvända till den.

Inre arbetsmodeller

Utifrån anknytningsrelationer utvecklas barnets inre arbetsmodeller som är inre föreställningar av barnet själv, barnets viktiga känslomässigt relationer och hur dessa inre föreställningar samspelar med varandra (Broberg m.fl. 2006: 13). Det är genom barnets sociala relationer som barnets inre föreställningar om verkligheten och hur omgivningen reagerar och agerar på barnets handlingar skapas. Det är detta som utgör funktionen av de inre arbetsmodellerna (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 46 - 47).

De inre arbetsmodellerna är en del av barnets kognitiva utveckling där det kan föreställa sig hur verkligheten ter sig om barnet agerar på ett visst sätt (Broberg m.fl., 2008: 23). Detta är något av de saker som skiljer oss människor från djur, att vi människor kan skapa oss en inre bild av olika scenarion om hur verkligheten kan komma att se ut och vilka konsekvenser våra handlingar kan få (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 46).

För att barnets inre arbetsmodeller ska ha någon funktion krävs det att barnets inre föreställningar stämmer överens med hur barnets handlingar bemöts och hur den faktiska verkligheten är (Broberg m.fl., 2008: 23). Denna funktion som de inre arbetsmodellerna har är i ett ständigt korrigerande allt eftersom barnet testar hur väl dess inre föreställningar överensstämmer med omgivningens agerande mot barnets handlingar (Broberg m.fl., 2008: 23 - 24).

Sekundär anknytningsperson

Sekundär anknytningsperson innebär inte att relationen som barnet har med personen är mindre värd. Barnet har endast rangordnat sina anknytningsrelationer i en hierarkisk ordning, där alla utom barnets primära anknytningsperson räknas som en sekundär anknytningsperson (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 27). Alla anknytningspersoner kan agera som barnets trygga bas. Befinner sig dock flera av anknytningspersonerna i närheten kommer barnet att selektivt välja den som står

högst upp i den hierarkiska stegen (Broberg, Hagström & Broberg 2012: 69). Vidare skriver författarna (2012: 71) att anknytningsrelationer är väldigt energikrävande och kräver ett stort engagemang och därför kan det lilla barnet inte klara av att hantera för många anknytningsrelationer.

Många författare (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 74; Niss & Söderström, 2006: 32, Broberg m.fl. 2008) som har sin utgångspunkt från forskning poängterar vikten av att ett barn som skolas in i förskoleverksamheten är i behov av en sekundär anknytningsperson.

Om barnet blir lämnad på förskolan utan tillgång till en anknytningsperson, slår *anknytningsystemet* igång. Bristen i den kognitiva utvecklingen och att kunna hantera de känslor som uppstår när instinkten signalerar om fara (ensamhet, främmande plats med nya människor och ljud, etc.) kan vara överväldigande för det lilla barnet. Barnet behöver därför en anknytningsperson som kan hjälpa det att kunna hantera alla känslor som slår igång tillsammans med anknytningsystemet så att systemet kan slås av (Broberg m.fl., 2008: 176).

Ett barn som separeras från sin primära anknytningsperson utan att en sekundär anknytningsrelation upprättas kommer lämnas med ett påslaget anknytningsystem. Detta visar sig i form av högljudda protester och barnet kommer att aktivt leta efter sin primära anknytningsperson. När barnet inte orkar befinna sig i protestfasen längre övergår det till en sorgefas, där barnet drar sig undan och de attiraljer som agerar tröst och trygghet blir viktiga för barnet (Broberg m.fl., 2008: 21).

Bakgrund

I detta avsnitt ämnar jag att presentera *toddlares* (barn under 3 år) *behov av anknytningsrelationer i förskolan* som sedan följs av relevanta utdrag från *läroplan för förskolan* och avslutas sedan med *tidigare forskning*.

Toddlares anknytningsbehov i förskolan

Många barn börjar i förskolan som ettåring och är då i behov av att vuxna tillgodoser deras känslomässiga behov. Ettåringen är nyfiken på världen, men återvänder fort till sin trygga bas där den kan känna trygghet. Därför är det viktigt att personalen på förskolan skapar en anknytningsrelation till barnet när det inskolas i verksamheten

(Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2016: 73). Enligt Brandtzæg, Torsteinson och Øiestad (2016: 74) behöver ettåringen en specifik person på förskolan som den kan knyta an till för att vistelsen på förskolan ska kännas trygg. Övrig personal ska även försöka skapa en god och nära relation till barnet, men det viktigaste är att barnet får en sekundär anknytningsperson när det befinner sig på förskolan. Niss och Söderström (2006: 32) poängterar även de att det är ytterst viktigt att barnet får en anknytningsperson när det skolas in i verksamheten för att säkerställa barnets trygghet. Det är viktigt att den vuxna kan bemöta barnets behov för att anknytningen ska generera trygghet (Niss & Söderström, 2006: 33). Det är personalens ansvar att denna känslomässiga relation byggs upp och när denna relation är upprättad kan barnen enklare hantera separationen från sina föräldrar (Niss & Söderström, 2006: 32).

När barnet är i tvåårsåldern behöver det stöd i att definiera och hantera sina känslor och behov och det kräver att den vuxna måste försöka läsa av barnet och vart det befinner sig i trygghetscirkeln (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2016: 76). Tvååringen har inte utvecklat hela sin verbala kommunikation och är därmed väldigt begränsad att uttrycka sig i ord och behöver då en vuxen som kan tolka in barnets behov (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2016: 78). Till skillnad från ettåringen som inte lämnar sin trygga bas någon längre stund så utforskar tvååringen sin omgivning med ett längre avstånd från sin trygga bas (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2016: 76). De flesta tvååringar kan gå och i samband med att denna färdighet bemästras öppnas deras värld upp. En förutsättning att tryggheten ska finnas kvar hos barnet är att vuxna i omgivningen är i närheten och kan stötta barnet om omvärlden blir för överväldigande (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2016: 76). Brandtzæg, Torsteinson och Øiestad (2016: 76 - 77) skriver att ibland behöver tryggheten komma till tvååringen lika väl som tvååringen återvänder till sin trygga bas. Författarna ger ett exempel på ett barn som kryper iväg för att utforska, men när pedagogen ropar på barnet kommer det inte tillbaka, utan står stilla på ett ställe. Med exemplet vill Brandtzæg, Torsteinson och Øiestad påvisa att i detta fall behövde tryggheten komma till barnet då barnet inte kunde förmå sig att komma tillbaka till sin trygghet. Det är när barnet tillåts att vara beroende av en vuxen som

barnets självständighet kan utvecklas och stärkas (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 78).

När barnet börjar närma sig tre år vågar det utforska omvärlden en relativt lång bit från sin trygga bas. Vid tre årsåldern brukar en utvecklingsfas bryta ut där barnen testar vad och hur de kan påverka omgivning och beslut som andra tagit. Brandtzæg, Torsteinson och Øeistad (2016: 79) menar att om barnen får uppleva att deras röst blir hörda så kan de acceptera att lyssna på omgivningen och rätta sig efter beslut som andra tar. Detta är en del av utvecklingen av barnets sociala färdigheter och leken har en viktig roll för att barnen ska kunna träna och testa på dessa färdigheter. Vuxna kan behöva gå med i leken som en trygghet och för att stötta barnet i dess utforskande och hjälpa det att hantera olika situationer och känslor som kan uppstå i samband med leken (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 79). Brandtzæg, Torsteinson och Øeistad (2016: 80) menar att barnets behov av att ha en trygg bas är så betydelsefull att leken påverkas negativt om detta behov inte tillgodoses, då barnet inte vågar ta kontakt med andra barn eller leka själv. Att ett barn inte söker kontakt med andra barn kan alltså bero på att barnet inte känner sig trygg. Det är därför nödvändigt att personalen bygger upp den känslomässiga relationen mellan sig själv och barnet från start (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 80).

Att bygga upp en anknytningsrelation tar tid, men ger barnet trygghet och därmed ökar trivseln att befinna sig på förskolan för barnet (Brandtzæg, Torsteinsson & Øeistad, 2016: 154). Som har nämnts ovan är det viktigt att barnet får minst en sekundär anknytningsperson där barnet kan känna närhet och trygghet. Det kan vara en fördel att barnet får två anknytningspersoner, ifall en vuxen är frånvarande av möten eller annan orsak (Erixon m.fl., 2007: 68 - 69).

Den eller de vuxna som barnet har knutit an till bör se till att vara tillgängliga för barnet vid de moment som kan innebära att barnet är i extra behov av en trygg bas, exempelvis vid blöjbyten, toalettbesök eller när barnet är trött (Brandtzæg, Torsteinsson & Øeistad, 2016: 155 - 156). Vidare menar författarna att när personalen lägger sina tider eller planerar in raster, ledighet eller möten bör det tas hänsyn till att barnet inte blir av med båda sina anknytningspersoner samtidigt.

Att ta emot barn på morgonen och hjälpa dem att hantera separationen med sin förälder är bland de viktigaste och mest påfrestande situationerna personalen får

erfara i sitt arbete (Niss & Söderström, 2006: 73). När barnet tas emot på morgnarna ska personalen se till att främst barnet känner sig välkommet, men även föräldern (Niss & Söderström, 2006: 71). När barnet sedan överlämnas till personalen på förskolan av föräldern, mår barnet bra av att föräldern följer med in en stund innan föräldern säger hejdå till sitt barn. Detta är något som forskning har påvisat är bra för barnet och flera författare (bl. a. Brandtzæg, Torsteinsson & Øeistad, 2016: 166; Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 179) förespråkar denna metod av avsked. Niss och Söderström (2006: 72) skriver att det är en fördel om föräldern och personalen på förskolan kommer överens och bestämmer hur avskeden ska gå till. Rutiner kring lämningarna av barnet kan bidra till att föräldern känner sig trygg och lugn. Föräldrarnas trygga och lugna inställning kan i sin tur spegla av sig till barnet.

Om barnet har en trygg bas hos sin primära anknytningsperson bör inte barnet påverkas negativt av en kortare separation. De faktorer som spelar in hur separationen påverkar barnet är hur inskolningen och separationen från föräldrarna ser ut, hur långa dagar barnen har ifrån sina föräldrar och hur väl det blir ombesörjt under denna tid. Barn som har en trygg och stabil anknytning till sina föräldrar vet att föräldrarna finns till hands när anknytningssystemet aktiveras och kan därför reagera med stark protest när det blir lämnat på förskolan. När barnet kommer till insikt att föräldrarna kommer tillbaka och hämtar varje dag så kan barnet känna tryggheten igen. De barn som saknar en stabil och trygg anknytning till sina föräldrar kan till synes hantera separationen från föräldrarna enklare, men får svårare att utveckla goda relationer till personalen och övriga barn på förskolan. (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 62).

Läroplanen för förskolan

Barnets behov och förutsättningar ska tas i beaktning när verksamheten formges så att barnets trygghet och trivsel kan tillgodoses. Förskolan ska utformas så att den går att anpassa till alla barn som befinner sig i verksamheten och de barn som behöver extra stöd ska få detta behov tillfredsställt (Skolverket, 2016: 5). Skolverket (2016: 13) skriver att en god introduktion ska erbjudas till alla barn, samt deras föräldrar, som börjar i förskolans verksamhet. Pedagogerna ska ansvara över arbetet med att skapa goda förutsättningar så att barnet ska kunna upprätta varaktiga relationer och känna sig trygg i verksamheten (Skolverket, 2016: 11). Förskolans

personal ska visa intresse för barnet, engagera sig i samspelet med barnet och uppmuntra och stötta barnet att våga utforska sin omgivning (Skolverket, 2016: 6). Barnen ska ges goda förutsättningar av de vuxna så att deras tillit och självförtroende ska utvecklas (Skolverket, 2016: 6). Detta kan bidra till att barnen får en positiv självkänsla av sitt lärande (2016: 7). Barnen ska få en förståelse av hur de kan fungera och förhålla sig i verksamheten, både på individ- och gruppnivå, och även få verktyg hur de kan hantera konflikter (Skolverket, 2016: 9).

Tidigare forskning

Jag har använt mig av databaserna Libris, google scholar, DIVA och Högskolan Dalarnas biblioteks databas Summon. Följande sökord har kombinerats på olika sätt: förskol*, anknytning*, trygg*, pedagog*, föräld*, inskol*, attachment, kinder*, kindergarten, preschool. Forskningen som jag har använt mig av är vetenskapliga artiklar och avhandlingar.

Det framkom under mitt sökande att det finns endast en avhandling med svensk kontext (Hagström, 2010) som har sitt fokus på ett barnperspektiv och utgår vad som gynnar barnet bäst. Det finns dock internationella avhandlingar och artiklar som har denna utgångspunkt, bland annat Commodari (2013).

Internationell kontext

Commodari (2013) har gjort en studie om sambandet mellan resultatet av hur barn lär sig och kan koncentrera sig och barn som har en sekundär anknytningsperson vs inte har en sekundär anknytningsperson.

Commodari (2013: 2) skriver att forskning har visat att 3 åringar som har en trygg anknytning med en vuxen klarar av att leka en lång stund innan barnen söker upp sin trygga bas. De barn med en sekundär anknytningsperson kan både ta till sig kunskap och fokusera bättre än de barn som saknar en sekundär anknytningsperson (Commodari, 2013: 10). Vidare visar även studien att de barn som har en trygg anknytningsrelation med en vuxen i förskolan klarar bättre av att dela sin uppmärksamhet än de barn som saknar en sekundär anknytningsperson i förskolan. Den positiva responsen som sker mellan ett barn och den vuxna när de har etablerat en anknytningsrelation resulterar i att barnet får uppmuntran och stöttning att ta till

sig ny kunskap och kunna hålla koncentrationen (Commodari, 2013: 10). De barn som får den positiva responsen från sin sekundära anknytningsperson i förskolan tenderar att lyssna på den vuxna. Commodaris (2013:10) studie visar dock att pedagogerna anser att det är enklare att etablera och behålla en anknytningsrelation med de barn som är ”högpresterande”.

Svensk kontext

Hagström (2010) gjorde en studie om hur pedagoger arbetar med att knyta an till barn vars föräldrar har någon form av psykisk ohälsa.

Den tid som barnen vistas på förskolan ombesörjer personalen barnens fysiska och känslomässiga behov som barnets vårdnadshavare annars gör (Hagström, 2010: 16). Hagström skriver att barnens ålder och hur länge de vistas på förskolan om dagarna därför kan spela en roll i huruvida viktiga barnens relationer med personalen blir. Hagström (2010: 16) menar dock att ett sådant antagande saknar empiriskt stöd. Vidare menar hon (2010: 16) att det finns forskning som visar att barn med tillitsfulla relationer till andra och barnens utveckling hänger samman. Förskolan kan därmed ha en betydande roll för barnen i deras utveckling, speciellt för de barn som har omsorgsbrister i hemmet (Hagström, 2010: 19).

Hagström (2010: 172) skriver att hon har kunnat se att barnen sökte upp den pedagog som de hade knutit an till när de behövde återvända till en trygg bas. Pedagogernas roll blev ett substitut till barnens föräldrar. Hur stor betydelse personalens försök att agera anknytningsperson har för barns utveckling är svårt att fastställa. Det är svårt att peka ut om det är just de tillitsfulla och känslomässiga relationerna till barnen som har en avgörande roll i barns utveckling då många andra faktorer även kan ha stor betydelse för deras utveckling; barngruppens storlek, personalens och miljöns förutsättningar, familjesituationen och barnets egna förutsättningar (Hagström, 2010: 16). Hagström (2010: 200) skriver vidare att forskningen har haft sitt fokus på hur anknytningen mellan föräldern och barnet tar form, hur den upprättas och hur den utvecklas. Hon anser att det saknas forskning som berör den svenska förskolan och om hur detta fenomen ter sig mellan förskolans personal och barnet och hur viktigt det kan tänkas vara och *om* det kan vara det (Hagström, 2010: 200).

Markströms och Simonssons (2017) gjorde en studie hur svenska förskollärare uppfattar samspelet mellan pedagogerna och föräldrarna när ett barn skolas in i verksamheten. Markström och Simonsson intervjuar några förskollärare som arbetar med en föräldraaktiv inskolning, där föräldrarna är med i tre dagar i alla moment i förskolans verksamhet.

Det framkommer i Markströms och Simonssons (2017) artikel att förskollärarna upplever den *traditionella* inskolningsmetoden som stressfull. Den traditionella inskolningsmetoden innebär att barnet gradvis introduceras till verksamheten, och i samma takt lämnar föräldrarna barnet i verksamheten för att barnet, men även föräldern, ska få träna på separationen. Med den föräldraaktiva inskolningen ligger fokus istället på att barnet ska upptäcka, utforska och ha roligt med sina föräldrar i verksamheten. Artikeln redovisar att förskollärarna och föräldrarna föredrar den föräldraaktiva metoden framför den traditionella. Förskollärarna anser att de får bättre kontakt med föräldrarna genom den föräldraaktiva inskolningen. Föräldrarna föredrar metoden då inskolningsperioden blir kortare och därmed upplevdes den mindre stressfull.

I Markströms och Simonssons (2017) studies resultat framgår det inte om barnet delade den stressfulla känslan av den traditionella inskolningsmetoden med de vuxna, utan resultatet visar endast de vuxnas upplevelser. Det framgår inte heller i studien hur förskollärarna etablerar en anknytningsrelation med barnet. Dock berättar deltagarna att en förälder som litar på pedagogerna kan förmedla den känslan till sitt barn – att pedagogerna är tillitsfulla. Förskollärarna berättar att genom att observera samspelet mellan förälder och barn och ställa frågor till föräldrarna om deras barn kan förskollärarna få kunskap om barnet. Dessa kunskaper menar förskollärarna kan underlätta deras arbete med övergången mellan hemmet och förskolan för barnet. Det framkommer inte i studien om dessa kunskaper gick förlorade i den traditionella inskolningsmetoden.

Metod

I detta avsnitt ämnar jag att redovisa min studies deltagare, den metod som använts samt hur studien genomförts. Avsnittet behandlar även studiens trovärdighet och vilka etiska ställningstagande som gjorts.

Urval

Fyra förskolor i två olika kommuner i mellersta Sverige med Reggio Emilia inspirerade verksamheter har deltagit i studien. Då jag har kontaktat ett flertal förskolor och endast fyra förskolor kunde delta gjordes urvalet utifrån de förskolor där personalen var tillgängliga och villiga att delta i studien. Det är därmed en slump att alla deltagande förskolors verksamheter är Reggio Emilia inspirerade. En förskola är belägen i stadsmiljö och tre av förskolorna är belägna på landsbygden. Åtta deltagare är med i studien med olika befattningar, men majoriteten är förskollärare. Att det är flest förskollärare som har deltagit är då flera av de tillfrågade barnskötarna har tackat nej och hänvisat till kollegor med förskolläraryrkesutbildning. Jag har medvetet valt att intervjua både förskollärare och barnskötare. Tillgängligheten har fått styra vilka befattningar som har deltagit i studien. Båda befattningarna finns i förskolans verksamhet och möter barnen dagligen. Syftet med min studie har aldrig varit att jämföra hur olika befattningar etablerar en anknytningsrelation till barnen i förskolan. Detta är anledningen till att jag valde att intervjua både förskollärare och barnskötare. Det kändes tidsmässigt rimligt att bearbeta och analysera intervjuer från åtta personer. Jag ansåg att intervjumaterial från åtta personer skulle ge mig en tillräckligt bred inblick i min studies område. Detta är anledningar till att jag har valt att använda mig av åtta deltagare. Alla deltagare arbetar på toddlaravdelningar.

Intervju som metod

Intervju betyder "utväxling av synpunkter" i ett specifikt tema mellan två parter där deltagaren kan ge en bild om sin uppfattning av en situation eller ämne (Dalen, 2015: 14). En kvalitativ forskningsintervju kan vara strukturerad, semistrukturerad eller ostrukturerad.

Jag valde att använda mig av semistrukturerad intervju för att jag ville ha deltagarnas åsikt om ämnet anknytning. Den semistrukturerade intervjun har färdigformulerade öppna frågor som ska behandla ett visst ämne. Syftet med denna typ av intervju är att få alla de deltagare som intervjuas att reflektera över samma ämne och frågor (Justesen & Mik-Meyer, 2011: 46 - 47). En strukturerad intervju hade begränsat mitt datainsamlade. Denna form av intervju liknar en enkät och lämnar därmed inte stort

utrymme för deltagarna att utveckla sina tankar och åsikter (Justesen & Mik-Meyer, 2011: 47). Till skillnad från strukturerade intervjuer tillåter semistrukturerade intervjuer att intervjuaren kan ställa följdfrågor och frångå upplägget på intervjun. Detta kan vara till fördel om deltagaren skulle ge svar som intervjuaren vill få en större insikt i, eller om deras svar skulle behöva vidareutvecklas (Justesen & Mik-Meyer, 2011: 46 - 47). Den ostrukturerade intervjun har intervjuaren inga färdigformulerade frågeställningar med till intervjun. Deltagaren tillåts att styra riktningen av ämnet genom sina svar och detta kan vara lämpligt om intervjuaren inte har förkunskaper om ämnet intervjun ska handla om (Justesen & Mik-Meyer, 2011: 46).

Då mitt syfte med intervjuerna var att få en större insikt om deltagarnas åsikter om arbetet med anknytning med ett barn i förskolan passade den semistrukturerade intervjun bäst. En ostrukturerad intervju eller en strukturerad intervju hade varit svåra att utföra, då jag ville att alla deltagarna skulle delge och utveckla sina tankar och åsikter kring specifika områden i ämnet i fråga. Då flera av deltagarna inte hade tid att delta i en personlig intervju valde de att svara på intervjuerna via mail. Mailintervjuerna var liksom de personliga intervjuerna semistrukturerade.

Mailintervju

Intervjuer kan även utföras via mail och Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003: 93) skriver att intervjuer som sker över internet kan vidga möjligheterna att få deltagare att medverka. Det spar tid för både deltagaren och intervjuaren då ingen av dem behöver ta sig till den andra. Deltagaren får även möjlighet att bestämma vilken tid som den vill svara på intervjufrågorna (Sveningsson, Lövheim & Bergquist, 2003: 93). Mailintervjuerna blir dokumenterade direkt genom deltagarnas svar och därmed behövs inte mailintervjuerna transkriberas (Sveningsson, Lövheim & Bergquist, 2003: 92). Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003: 93) skriver att vid mailintervjuer går intervjuaren miste om den icke-verbala kommunikationen som är en del av svaren som intervjudeltagaren ger. Det blir enklare för deltagaren att tacka nej, eller helt låta bli att svara på förfrågan att medverka i en intervju (Sveningsson, Lövheim & Bergquist, 2003: 80).

Genomförande och förberedelser

Innan intervjuerna har jag tagit del av olika teoretiska utgångspunkter för att få djupare kunskaper i ämnet, så att eventuella följdfrågor enklare kunde ställas. Intervjufrågorna har diskuterats med min handledare för att se över om de var relevanta för studiens syfte.

När frågorna var färdigformulerade sökte jag upp de förskolor jag ville ha med i studien. Pedagogerna fick information om min studie och dess syfte. Därefter tillfrågades pedagogerna om de ville delta. Första personliga intervjun, som var enskild, blev min pilotintervju. Efter pilotintervjun formulerades frågorna om för att bli mer öppna frågor.

Jag har använt mig av en semistrukturerad intervjumetod i studien, både via mail och personligt möte med deltagarna. De personliga intervjuerna genomfördes enskilt med en pedagog och genom gruppintervju med ett arbetslag. Arbetslaget föredrog att intervjun genomfördes genom en gruppintervju. Detta är anledningen till att intervjuerna har genomförts både enskilt och i grupp. Det har varit svårt att få tag på deltagare som har tid och/eller som velat delta. Detta är anledningen till att jag valde att använda mig av mailintervjuer.

Deltagarna måste få tid till att tänka igenom sina svar och få utrymme att uttrycka sina egna uppfattningar runt en fråga, då detta utgör grunden för data som studien ifråga utgår från (Dalen, 2015: 43). De personliga intervjuerna tog ca 30 min för den enskilda intervjun och ca 45 för gruppintervjun. Jag hade ingen sluttid på intervjuerna då jag vill ge deltagarna det utrymme de behövde för att uttrycka sina egna uppfattningar om ämnet. Innan intervjuerna ägde rum skickade jag intervjufrågorna till deltagarna så att de skulle kunna förbereda sig. Jag bedömer att det gjorde att jag fick mer utförliga svar än om frågorna hade ställts direkt vid intervjutillfället.

Deltagarnas egna ord och uttryck är viktiga att få med i studiens resultat och ljudupptagning av intervjuerna kan därmed vara till stor fördel (Dalen, 2015: 37). Dalen (2015: 37) skriver att det är viktigt att intervjuaren känner sig bekväm med tekniken och vet hur den ska hanteras för att få deltagarna att känna sig bekväma under intervjun och med den tekniska utrustningen som används. Inspelningsverktyget, som var min privata mobiltelefon, valdes på grund av att jag

behärskar den väl och jag testade inspelningsverktyget inför varje intervju för att säkerställa mig om att den fungerade.

Bearbetning av data

Jag bearbetade intervjuerna först en och en genom att transkribera dem. Vid transkriptionen av intervjuerna valde jag att inte skriva ut alla pauser, utfyllnadsljud ("eh", "uhm" etc.) eller dylikt. Dessa betecknades istället som [...] för att underlätta analysprocessen. En detaljanalys av materialet kan vara en fördel att göra för att kontrollera relevansen av och ta bort överflödighet från materialet. Detta menar Malmqvist (2007: 124) kan underlätta arbetet med analysen av de insamlade materialet.

Efter transkriptionerna jämförde jag intervjuerna med varandra. På detta sätt kunde jag få en helhet av mitt material och se olikheter och likheter mellan deltagarnas svar. Malmqvist (2007: 124) skriver att en helhetsanalys innebär att en översiktlig bild av materialet görs och på detta sätt kan kategorier och samband enklare väljas ut. Intervjupersonernas svar sorterades in under olika kategorier vilka i sin tur fick bli rubrikerna under resultatanalysen.

Jag valde att läsa intervjuerna flera gånger och försöka se på deltagarnas svar från olika vinklar för att försöka undkomma att lägga mina värderingar i deras svar och på det viset vara så objektiv som möjligt.

Trovärdighet

Trovärdigheten i min studie stärks genom att det insamlade materialet är organiserade och att materialet inte blandas ihop med varandra (Larsen, 2009: 81). Jag har haft varje intervju i var sitt dokument för att inte blanda ihop intervjuerna. Jag har även kontrollerat att rätt citat presenteras av rätt person.

Larsen (2009: 81) skriver att personen som intervjuar och situationen kan påverka vad deltagaren ger för information för stunden vilket kan påverka tillförlitligheten. Jag har genomfört alla intervjuer själv, vilket innebär att deltagare har haft samma person som intervjuat dem. Deltagarna har själva fått välja plats och sätt för intervjun för att göra de bekvämt för dem att delta. Detta anser jag kan stärka studiens tillförlitlighet.

Larsen (2009: 80) skriver att avgörande för validiteten är hur relevant det insamlade materialet är i relation till en studies frågeställning/-ar. Intervjuer lämnar utrymme för att göra ändringar under arbetets gång då det kan framkomma detaljer som kan vara av relevans för studiens frågeställning/-ar. Att vara flexibel ökar därmed studiens validitet (Larsen, 2009: 80 - 81). Jag har ställt följdfrågor till deltagarna som passat i det specifika sammanhanget för att ge deltagarna möjlighet att utveckla sina resonemang. Det har gett mig mer information som har varit relevant för studiens frågeställningar.

Mätinstrumenten som används behöver vara tillförlitliga för att det ska ha en validitet och för resultaten ska ha trovärdighet (Esaiasson, m.fl., 2017: 64). Mätinstrumentet som användes i denna studie var en applikation på en privat mobiltelefon som hade blivit testad före varje intervju. Samtliga intervjuer som blivit inspelade har blivit lyssnade på flera gånger för att säkerställa att resultatet blivit korrekt dokumenterat.

Validiteten ökar om intervjufrågorna testas genom en så kallad pilotintervju, för att eventuella justeringar ska kunna göras före intervjuerna genomförs (Kihlström, 2007, s. 231). Jag började arbetet gällande intervjuerna med en pilotintervju. Pilotintervjun gjorde mig tryggare i rollen som intervjuare och hjälpte mig även att formulera om frågorna så att de blev mer öppna frågor. Pilotintervjun genomfördes med en av deltagarna i studien. Jag valde att ta med resultatet även från den intervjun i denna studie. Detta kan minska validiteten i arbetet, men resultatet från intervjun gav intressanta svar som hade relevans för studien och därför valde jag att använda intervjun i studien.

Forskningsetiska aspekter

De forskningsetiska aspekterna har två krav; forskningskravet och individskyddskravet. Forskningskravet innebär att samhället och dess medlemmar har forskning som stöd och utgångspunkt för sin utveckling. Därför finns det krav på att den forskning som utövas håller hög och god kvalitet. Det finns fyra huvudkrav som går under individskyddskravet som ger individen ett skydd mot kränkningar av sin integritet (Vetenskapsrådet, 2002:5). Dessa fyra huvudkrav består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att de som deltar i en forskningsstudie får information om vad studien kommer att innefatta, vilket syfte den fyller och med fördel även vilka fördelar som kommer av forskningsstudien. Att ge information om hur forskningsutfallet kommer att hanteras och redovisas är en stark rekommendation (Vetenskapsrådet, 2002:7). Detta då det kan skapa motivation hos potentiella deltagare att välja att ingå i forskningsstudien.

Samtyckeskravet innebär att deltagaren ger sitt samtycke till att medverka i forskningsstudien. Är deltagaren under 15 år ska samtycke *även* godkännas av vårdnadshavare. Om deltagaren ej kan tillgodogöra sig innebörden av forskningsstudien eller sitt deltagande i den kan vårdnadshavare eller förmyndare fatta ett samtyckebeslut åt deltagaren (Vetenskapsrådet, 2002:9). Deltagaren ska när som helst under forskningsstudien kunna avbryta sitt samtycke utan vidare motivering. Den ska även kunna välja under vilka omständigheter den ska delta (Vetenskapsrådet, 2002:10).

Konfidentialitetskravet innebär att forskaren undertecknar en tystnadsplikt som är bindande, vilket innebär att information som kan identifiera personen inte får offentliggöras utan deltagarens samtycke. Informationen om deltagaren ska förvaras så att utomstående inte ska kunna ta del av uppgifter om deltagaren (Vetenskapsrådet, 2002:12). Detta för att skapa förtroende till forskaren och forskningsstudien.

Nyttjandekravet innebär att inga kommersiella eller andra icke-vetenskapliga studier och företag får använda uppgifter om deltagaren. Forskaren som gjort den primära studien får inte heller låna ut till kommersiella och icke-vetenskapliga företag utan deltagarens samtycke. (Vetenskapsrådet, 2002:14).

Utöver individskyddskravet bör även deltagaren få möjlighet att få kännedom om forskningsstudiens resultat och forskarens tolkningar innan studiens resultat publiceras och även var studien kommer att publiceras (Vetenskapsrådet, 2002:15).

Jag har gett deltagarna information om vilket syfte som studien har och att de uppgifter de lämnar kommer att kodas så att utomstående inte kan identifiera deltagarna eller vilken förskola de är verksamma på. Jag har inga avsikter att sprida materialet för kommersiellt bruk. Deltagarna har gett mig muntliga samtycken att

använda den data som de har delat med sig av och de har blivit informerade att de när som helst under studiens gång kan avbryta sin medverkan utan att ge mig någon motivering varför. Deltagarna har fått kännedom om att de har rätt att ta del av studiens resultat och att resultatet kommer publiceras i databasen DIVA.

Resultat och analys

I detta avsnitt ämnar jag att presentera förskolorna och deltagarna som deltagit i min studie. Jag ämnar även att redovisa studiens resultat och en analys av resultatet.

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur några förskollärare och barnskötare i förskolan arbetar med att etablera en anknytningsrelation med barnen. Vidare vilka olika aspekter som kan påverka anknytningen samt vilken eventuell påverkan en trygg respektive otrygg anknytning kan ha för pedagogernas arbete med de strävansmål som skrivs fram i förskolans läroplan.

Detta avser jag göra genom följande frågeställningar:

- Hur beskriver pedagogerna arbetet med att etablera en anknytningsrelation med barnet?
- Vilka olika aspekter kan påverka anknytningen mellan barn och pedagog?
- På vilket sätt kan anknytningsprocessen få betydelse för arbetet med förskolans strävansmål, enligt pedagogerna?

Resultatet för de tre frågeställningarna har efter bearbetningen kodats och sorterats in under olika kategorier vilka presenteras under rubriken *Resultatanalys*. Kategorierna ger en övergripande bild av hur deltagarna arbetar med att etablera en anknytningsrelation med barnen på förskolan. Kategorierna visar även vilka olika aspekter som kan påverka anknytningen mellan de vuxna och barnen på förskolan. Kategorin *lek och lärande* används för att tydligt visa vad jag genom min studie kommit fram till gällande sambandet mellan anknytningsrelationen mellan de vuxna och barnen på förskolan och förskollärarnas och barnskötarnas arbete med förskolans läroplans strävansmål.

Presentation

I detta avsnitt presenteras varje förskola, som deltagit i studien. Jag ger även en kort övergripande summering av vad deltagarna har berättat i intervjuerna. Det kommer även att framgå om intervjuerna är gjord via mail eller om den varit personlig och om den är enskild eller i grupp. Samtliga förskolors och deltagares namn är kodade och heter egentligen något annat.

Förskolan Råven

Förskolan är belägen på landsbygden och har fem avdelningar, varav två avdelningar är toddlaravdelningar med barn 1 - 3år. Personalen har nyligen deltagit i en fortbildning med ICDP (International Child Development Programme), som är en metod för vägledande samspel där fokus bland annat ligger på anknytningen. En deltagare, som hädanefter kommer att presenteras som Alma, var den enda av de tillfrågade på denna förskola som valde att ingå i studien.

Alma

Alma berättar i intervjun att personalen arbetar aktivt med att skapa anknytning med barnet. Föräldrarna beskrivs som en viktig del i arbetet med att få barnen att känna sig trygga i verksamheten och personalen. Vid inskolningar informeras föräldrarna hur barnen kan komma att reagera när de separeras från föräldrarna. Alma berättar att en god anknytningsrelation skapar en stadig grund, som ger förutsättningar för att barnet ska våga leka, utforska och lära sig.

Intervjun genomfördes via mail.

Förskolan Fjärilen

Förskolan är belägen i stadsmiljö och är sammanbyggd med en annan förskola. Fjärilen består av 8 avdelningar, varav fyra är toddlaravdelningar med barn i åldrarna 1 - 3 år. En deltagare, som hädanefter kommer att presenteras som Karin, var den enda av de tillfrågade på denna förskola som valde att ingå i studien.

Karin

Karin berättar att en inskolning av ett barn främst görs för att skapa anknytning mellan de vuxna på förskolan och barnet. Karin berättar att personalen på förskolan arbetar aktivt med att etablera en anknytningsrelation med barnen och att arbetet

behöver upprätthållas för att anknytningen ska finnas kvar. Hon berättar att det inte räcker att den vuxna finns i närheten av barnet, utan det krävs av den vuxna att skapa en kontakt så barnet och den vuxna lär känna varandra. Karin menar att en sekundär anknytningsperson är viktig för barnet för att det ska våga utforska omgivningen, vara nyfiken och förmå sig att leka.

Intervjun genomfördes genom en personlig intervju.

Förskolan Rubinen

Förskolan är belägen på landsbygden och består av fyra avdelningar, varav två är toddlaravdelningar. Tre deltagare, som härnäst kommer att presenteras som Beatrice, Sandra och Lisa, var de som tillfrågades och tackade ja att delta av personalen från förskolan. Personalen på förskolan har genomgått en fortbildning med ICDP.

Beatrice

Beatrice berättar att barnet först knyter an till den vuxna som skolar in barnet och därefter kan barnet skapa relationer till andra pedagoger. Alla relationer leder inte till en anknytningsrelation, men Beatrice förhoppning är att barnet känner sig trygg med alla vuxna. Hon menar att föräldrarna har en viktig roll i arbetet med att få barnet att känna sig trygg under sin tid på förskolan. Detta förmedlar personalen till föräldrarna redan vid inskolningen. Att barnet får en sekundär anknytningsperson i förskolan är viktiga förutsättningar för att barnet ska kunna leka och lära sig.

Intervjun genomfördes via mail.

Sandra

Sandra berättar att anknytningen är viktig då personalen blir en ställföreträdare av föräldern för barnet. Vid inskolning av ett barn pratar personalen med föräldrarna att föräldrarna har en viktig roll i arbetet med att få deras barn tryggt i verksamheten och med personalen. Utstrålar föräldrarna trygghet och tillit till personalen så förmedlas den känslan till barnet. Sandra berättar att ett barn som har knutit an till en vuxen vågar prata, fråga och experimentera. Sandra berättar även att hon har uppmärksammat att om ett barn bara knutit an till en vuxen och den vuxna skulle gå ifrån barnet, blir barnet oroligt. Samma beteende har hon märkt uppstår om föräldern skulle gå ifrån barnet precis vid inskolningen.

Intervjun genomfördes via mail.

Lisa

Lisa berättar att en anknytningsrelation måste etableras med barnet för att det ska kunna känna sig trygg. Känslorna barnets föräldrar förmedlar om personalen och verksamheten har en betydande roll hur barnet kommer att uppleva sin vistelse på förskolan. Lisa menar att ett bra föräldrasamarbete innebär att låta föräldrarna känna sig viktiga och lyssna på deras åsikter, då det är de som är proffsen på sina egna barn. Att personalen visar engagemang och intresse att lära känna barnet är förutsättningar för att barnet ska vilja etablera en anknytningsrelation till den vuxna lyfter Lisa som något viktigt. Detta tar Lisa på stort allvar och berättar att hon skulle känna att hon misslyckats i sitt uppdrag om barnen inte kände sig trygga med henne.

Intervjun genomfördes via mail.

Förskolan Diamanten

Förskolan är belägen på landsbygden och består av fyra avdelningar, varav 2 är toddlaravdelningar med 1 - 2 åringar på ena avdelningen och 3 åringar på den andra avdelningen. Tre deltagare, som hädanefter kommer att presenteras som Malin, Petra och Annette, var de tre som tillfrågades att delta och även tackade ja av personalen på förskolan. Förskolan använder sig av en föräldrakooperativ inskolning som innebär att föräldrarna är med i verksamheten tillsammans med barnet hela dagar i ett par dagar för att sedan lämna över barnet till personalen. De dagarna som föräldrarna är med barnet på förskolan introduceras det till hela barngruppen och all personal från första dagen av inskolningsperioden. Personalen har genomgått en fortbildning med ICDP.

Malin

Malin berättar i intervjun att hon tycker att personkemi har en betydande roll huruvida barnet knyter an till en vuxen och därför tycker hon att barnet får bestämma vilken av förskolans personal som det kommer att ty sig till. Malin anser att om föräldrarna är trygga med verksamheten och med personalen så blir barnet även tryggt. Anknytningen och tryggheten är grunden hos barnet för att det ska kunna förmå sig själv att leka.

Intervjun genomfördes genom en personlig gruppintervju tillsammans med Petra och Annette.

Petra

Petra menar att det är viktigt att både föräldrarna och barnet knyter an till personalen på förskolan för att de ska känna sig trygga med personalen och denna relation tar tid att bygga upp. Föräldrarna har en viktig roll i arbetet med att få barnet tryggt när det vistas på förskolan. Petra berättar att hon tror att barnet måste knyta an till personalen innan det kan känna sig tryggt i förskolan. När barnet skolas in bör föräldrarna lämna barnet till personalen så snart som möjligt, för att barnet ska kunna komma in i förskolans rutiner så tidigt som möjligt.

Intervjun genomfördes genom en personlig gruppintervju tillsammans med Malin och Annette.

Annette

Annette berättar att hon tror att det inte bara är förskolans personal som ger barnet trygghet, utan att miljön, andra barn och rutiner som ger barnet en känsla av trygghet. Det är förskolans kontext och kontinuitet som skapar tryggheten hos barnet. Anknytningen är dock den viktigaste faktorn och det är lika viktigt att de barn som verkar trygga redan från start även måste få etablera en anknytningsrelation med personalen. Annette anser att föräldrarnas inställning till förskolan speglar barnets känslor av verksamheten.

Sammanfattning

På tre av de deltagande förskolorna har personalen gått en utbildning i ICDP, som är en metod för vägledande samspel där fokus bland annat ligger på anknytningsprocessen. Alma, från Rävens förskola är den enda som nämner detta under intervjun. Hon är den enda av deltagarna som berättar hur inskolningen påverkar barnet och att föräldrar informeras av hur deras barn kan reagera när det blir lämnad på förskolan.

Alla deltagare nämner att föräldrarnas inställning och känslor till förskolan och personalen har en betydande roll i hur barnet kommer att trivas på förskolan. Deltagarna har till viss del olika åsikter hur anknytningsrelationen byggs upp, vilket även kommer att synliggöras mer under analysdelen. Alla deltagare är dock eniga om att barnet behöver ha en anknytningsrelation för att det ska känna sig tryggt i förskolan.

Resultatanalys

Detta avsnitt kommer att delas in i rubrikerna *Inskolningar*, *Ta emot barnet på morgonen*, *Arbetet med föräldrar*, *Anknytnings – en ”färskvara” eller ett ”en-gångs arbete”?*, *Är anknytning lika med trygghet?* och *Lek och lärande*. Deltagarnas olika perspektiv om anknytningen ställs mot Bowlbys anknytningsteorin, *toddlares anknytningsbehov i förskolan* och *LPFÖ98/16*.

Inskolningar

I intervjuerna framkommer det att alla deltagarna tycker att arbetet med barnets anknytning är viktig och att det är en förutsättning för att barnet ska känna sig trygg med personalen och i verksamheten. Detta arbete börjar alla förskolorna som deltagit i undersökningen med redan vid inskolningen av ett barn.

Förskolorna Fjärilen, Rävén och Rubinen säger att i början är det en personal som är mer aktiv med barnet och föräldern i inskolningsarbetet. Sandra, på förskolan Rubinen berättar att personalen arbetar på olika sätt beroende på om barnet är i behov av extra stöd i anknytningen eller ej.

Ibland är det barnet som tar initiativ till att bara ge dig som pedagog, förtroendet att vara den som får ta vårdnadshavarnas plats, ibland bestämmer vi pedagogen och att det bara ska vara den som ansvarar för allt runt ett barn vid inskolning om det är väldigt osäkert och det behövs extra stöd för anknytning. Speciellt när det gäller små barn som kanske aldrig lämnas till någon barnvakt eller liknande är det viktigt att barnet får förtroende för åtminstone en av pedagogerna.

Förskolan Diamanten använder vad de kallar en *föräldrakooperativ* inskolning, där föräldern är med i verksamheten i några dagar för att sedan lämna barnet på förskolan. Barnet introduceras till hela personalstyrkan och hela barngruppen i tre dagar i början av inskolningsperioden på två veckor.

Alla deltagare från förskolan Diamanten tycker bättre om den föräldrakooperativa metoden av inskolningar, då de tyckte att den tidigare metoden där barnet bara var med en av personalen under hela inskolningsperioden hade en del brister.

Det tar ju tid när man är ny som barn att när de kommer till förskolan, då tar det tid innan de kan börja leka, eller kunna ta sig från föräldrarna. Och när det var dags för föräldern och barnet att gå, då precis hade det här barnet börjat våga intresse sig för en sak. Och då blir det ju jättetokigt, ”nej, men nu ska vi gå hem, nu får vi inte vara kvar något längre”. (Petra)

Sedan kan det vara så att man bestämmer att ”du ska ha hand om det barnet som inskolas”, och jag och det här barnet [...] barnet har ingen kemi till mig utan att de känner att ”nej”, men [...] för de väljer ju också och då kan det vara att ”nej, men jag vill inte vara med den här fröken, utan jag vill vara med den här fröken istället” och så ska man envisas att ”jo, men kom nu” och barnet bara [visar motvilja med ansiktsuttrycket]. (Malin)

Deltagarna från Diamanten menar att de har valt att arbeta med den inskolningsmetod som de gör för att de anser att den metod där bara en personal har hand om inskolningen är för skör.

[...] ibland under en inskolningsperiod kan det hända att man blir sjuk och då har barnet blivit så tryggt som är med mig och så kommer [namn] in som har sett, men inte varit så mycket med det här barnet som jag jobbade med då, som förut. Så därför fungerar den här [...] ”inskolningssaken” bättre då. [...] Att vi är tillsammans som ett arbetslag som ser alla barn som börjar. (Petra)

Karin, på förskolan Fjärilen, nämner även om hur bland annat sjukdomar kan påverka anknytningen till barnen vid inskolningar.

Om vi har haft personal som kanske har varit sjuk under [...] precis i början. Det tar längre tid innan den personalen får den här bra kontakten.

Båda förskolorna Diamanten och Fjärilen har uppmärksammat att någon form av frånvaro kan vara en skör del av inskolningarna. Då kan Diamantens inskolningsmetod skapa goda förutsättningar för all personal och barnet ska kunna utveckla goda och nära relationer till varandra. Frånvaro i form av sjukdom eller liknande vid inskolningarna påverkar inte barnet lika mycket, som det kunnat ha gjort om barnet endast blivit introducerad till en av personalen. När det gäller barnets behov av en sekundär anknytningsperson låter de barnet bestämma vem som det känner sig mest bekväm med och menar att det är personkemin som avgör vem barnet kommer att ty sig till.

Man får knyta an till den man vill, man blir trygg med tre pedagoger, men man är kanske fyra stycken som skolas in. Där får även föräldrarna trygghet i varandra. Och barnen lär känna varandra. (Annette)

Niss och Söderström (2006: 32) skriver att det är personalens ansvar att barnet får en sekundär anknytningsperson i förskolan. En fråga jag ställer mig i detta sammanhang är om ansvaret att skapa en sekundär anknytningsperson läggs över på barnet, eller om barnet känslor och integritet bemöts med respekt? Lisa på Rubinen berättar hur hon arbetar för att bygga upp en anknytningsrelation till ett barn som skolas in:

Jag måste visa ett intresse och engagemang i barnet, att barnet känner att jag är intresserat, ser och bryr mej om barnets behov, bekräftar och gör saker tillsammans med barnet. Annars är det nog lätt barnet väljer en pedagog som visar större intresse.

I Förskolans läroplan står det att personalen ska engagera sig i samspelet med barnet och visa ett intresse för det (Skolverket, 2016: 6). Om personalen visar det engagemang som uttrycks ovan till barnet finns det goda förutsättningar att barnet kommer att knyta an till den personal som har hand om inskolningen.

Niss och Söderström (2006: 32 - 33) skriver att det är *ytterst* viktigt att barnet får en sekundär anknytningsperson *och* att denna person kan bemöta barnets behov för att

relationen ska generera trygghet. Är barnet dessutom under två år är barnet i extra behov av en specifik person som det kan knyta an till, men det ska även poängteras att övrig personal behöver skapa en god och nära relation till barnet (Brandtzæg, Torsteinson och Øeistad, 2016: 74). Att det är en personal som ansvarar aktivt för inskolningen av barnet utesluter inte att övrig personal *även* befinner sig runt barnet under inskolningen. På detta sätt kan all personal introduceras till barnet, men att barnet har en person som den knyter an extra till. För att undvika den delen som förskolorna Diamanten och Fjärilen har uppmärksammat som skör, bör en till personal även knyta an till barnet för att underlätta för barnet vid eventuell frånvaro av barnets främsta sekundära anknytningsperson det har i förskolan (Erixon m.fl., 2007: 68 - 69). Om övrig personal befinner sig i närheten av barnet tillsammans med sin sekundära anknytningsperson finns det förutsättningar att barnet kommer att acceptera de andra vuxna om den sekundära anknytningspersonen blir frånvarande. Ett barn rangordnar tillgängliga vuxna i en hierarkisk steg och barnet är selektivt i sitt val gällande vilken person som får agera trygg bas (Broberg, Hagström & Broberg 2012: 69). Anknytningsrelationer är energikrävande och kräver ett stort engagemang och ett litet barn klarar inte av att hantera för många anknytningspersoner (Broberg, Hagström och Broberg, 2012: 71) Resultatet pekar mot att det kan vara viktigt att ett litet barn får en specifik anknytningsperson som Niss och Söderström (2006: 32 - 33) poängterar, för att barnet ska kunna hantera och förvalta alla sina anknytningsrelationer.

Att ta emot barnet på morgonen

Att stötta ett barn vid separationen av deras förälder som sker varje morgon när barnet kommer till förskolan är ett påfrestande, men ett väldigt viktigt uppdrag personalen på förskolan har (Niss & Söderström, 2006:73). Forskning har visat att barnet mår bra av att föräldern följer med in i verksamheten en stund innan avskedet sker (Brandtzæg, Torsteinsson & Øeistad, 2016: 166; Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 179). Förskolan Rävén tycks använda sig av denna metod, vilket har uttryckts som tidigare nämnt att ” Föräldrarna är med i verksamheten tills de känner sig trygga att lämna sitt barn [...]” På förskolan Diamanten menar deltagarna att det är bättre att göra avskeden så korta som möjligt. Petra berättar:

[...] Det (avskeden) blir liksom längre bara och då är det bättre att göra avskedet kort istället och sedan går man. [...] Det blir inte bättre om avskedet är längre. Det blir absolut inte bättre, då kan det snarare bli åt andra hållet att barnet blir mer ledsen.

Deltagarna på förskolan Diamanten verkar tolka att det ledsamma barnet påverkas negativt av ett längre avsked. Samtidigt säger deltagarna att de inte tycker att ett långt avsked påverkar barnet negativt under resten av dagen, utan att det är själva avskedet som blir plågsamt för barnet. För vem är det egentligen som det korta avskedet gynnar; barnet eller de vuxna? Broberg, Hagström och Broberg (2012:62) skriver att de barn som har en trygg och stabil anknytning till sina föräldrar är de barn som kan reagera med starkast protest när de blir lämnad på förskolan. En förklaring till detta menar författarna (2012: 62) är att dessa barn är vana att föräldrarna alltid finns till hands när anknytningssystemet aktiveras, vilket händer när barnet blir lämnad på förskolan. Det kan vara detta som det ledsamma barnet vill förmedla till de vuxna vid separationen? Barnet kommer så småningom att inse att separationen från föräldrarna endast är tillfälligt och att de kommer tillbaka varje dag och hämtar barnet. Detta är en av förutsättningarna för att barnet till slut ska kunna hantera separationen från föräldrarna. Utifrån en vuxens perspektiv så kan det korta avskedet kännas minst smärtsamt, men ses det utifrån ett barns perspektiv blir ett längre avsked minst smärtsamt. Barnet hinner sortera upp och få sina känslor bekräftade och kan därmed antagligen acceptera avskedet av föräldern bättre.

I intervjuerna kommer det fram att alla deltagare anser att det är först och främst föräldrarnas inställning som påverkar barnet vid avskeden. Karin, på förskolan Fjärilen, menar att om en förälder känner sig otrygg bör personalen istället lägga fokus på att få föräldern trygg med verksamheten och personalen. När föräldern har blivit försäkrad om att verksamheten ska vara en trygghet för barnet, kan föräldern spegla den känslan till barnet. Detta menar samtliga deltagare har den största betydelsen hur barnet upplever avskeden och sin vistelse på förskolan.

Ofta har oroliga, ledsna barn (vid lämning) en orolig vårdnadshavare som med hela kroppen kan visa en osäkerhet fast den berättar för barnet att det går bra. (Sandra)

Det är en fördel att förskolans personal och föräldrarna kommer överens hur avskeden ska gå till. En fast rutin kan skapa lugn hos föräldrarna som i sin tur speglar känslan av lugn till barnet (Niss & Söderström, 2006: 72). Deltagarna på förskolan Diamanten menar att avskeden endast kan fungera om föräldrarna och personalen har kommit överens om hur avskeden ska genomföras.

Och det här lär man göra med föräldern, är föräldern trygg med oss då kan man ge barnet till oss fast han är ledsen, eller hon är ledsen. ”Jag vet att så fort jag har gått ut och sätter mig i bilen så är han trygg” och det för man nog över till barnet tror jag. (Petra)

Samtliga deltagare menar att fokus ska ligga att först och främst skapa en trygghet hos föräldrarna, då deras känslor inför verksamheten speglar av sig i hur deras barn upplever verksamheten. Detta kan vara en bra strategi i arbetet med anknytningen till barnet, men det måste hållas i åtanke att det är barnets perspektiv och känslor som har företräde i detta sammanhang.

Arbetet med föräldrar

Alla deltagarna säger i intervjuerna att föräldrarna har en viktig och stor del när det gäller arbetet att få barnet att känna sig trygg i verksamheten. Niss och Söderström (2006: 72) skriver att en lugn förälder skapar lugn hos barnet och detta är alla deltagare eniga om, att en trygg förälder skapar trygga barn och en orolig förälder skapar oroliga barn. Det råder dock delade meningar om hur långa inskolningsperioderna ska vara och hur länge föräldrarna ska vara med i verksamheten.

På Rävens förskola berättar Alma att ”föräldrarna är med i verksamheten tills de känner sig trygga att lämna sitt barn [...]”. Detta innebär att föräldrarna får möjlighet att både få en insikt hur verksamheten ser ut när de befinner sig där med sitt barn men även att föräldrarna får skapa sig en uppfattning om när deras barn har börjat utveckla en sekundär anknytningsrelation till en eller flera av personalen på förskolan.

Deltagarna på Diamanten anser att det är bra om föräldrarna kan lämna barnet själv med personalen i verksamheten så snart som möjligt efter de tre första dagarna av inskolningsperioden.

Det här är ju en inskolningsperiod på två veckor och vi har sagt att de första tre, fyra dagarna som föräldern är med, men går det fortare att föräldern kan lämna så får den göra det. Eller så ser vi till att de gör det. Ju snabbare de lämnar efter de här tre dagarna desto bättre är det också. För då kommer de (barnen) mer in i förskolan också med alla rutiner och sånt. (Petra)

Samtidigt menar deltagarna från förskolan Diamanten att det tar tid för att föräldrarna och barnet att etablera en anknytningsrelation med personalen. Hur lång tid det handlar framgår inte. Det framgår inte heller om anknytningsrelationen mellan barnet och personalen har hunnits etablerats innan föräldrarna lämnar sina barn på förskolan. Liksom deltagarna på förskolan Diamanten, menar Brandtzæg, Torsteinsson och Øeistad (2016: 154) att det tar tid att bygga upp en anknytningsrelation. Författarna menar även att anknytningen är en viktig komponent i arbetet med att få barnet att känna sig trygg när det befinner sig på förskolan. Det ska dock klargöras att det finns möjligheter att en anknytningsrelation kan etableras utan att barnet har sin primära anknytningsperson närvarande under tiden.

Lisa, på förskolan Rubinen, poängterar att för att få en förälder att känna sig trygg med verksamheten så berättar personalen vid inskolning hur verksamheten fungerar och vilka rutiner som finns. Vidare att föräldrarnas åsikter om verksamheten är värdefulla, då de är proffsen på sina egna barn. På förskolan Råven berättar Alma att de informerar föräldrarna hur deras barn kan agera och reagera mot separationen som sker vid inskolningen.

Vi pratar mycket om processen som sker för barnet, vad som händer när man blir lämnad, att barnet ofta blir bevakande och bl. a ligger på föräldrarna om natten m.m. för att föräldrarna ska förstå sitt barn bättre.

Detta beteende som uppstår när barnet separeras från sina föräldrar, där bland annat att barnet blir sökande efter sin förälder, skriver Broberg m.fl. (2008: 21) om. I förskolans läroplan står det att alla barnen som vistas på förskolan ska känna sig trygga i verksamheten (Skolverket, 2016: 11). Då är det viktigt att personalen på förskolan kan agera som en sekundär anknytningsperson och kan bekräfta barnets känslor och att den vuxna kan hjälpa barnet att hantera separationen. Barnet kan annars riskera att utveckla en otrygg anknytning till personalen, vilket kan resultera till att barnet känner sig otrygg på förskolan.

Anknytning – en ”färskvara” eller ett ”en-gångs arbete”?

En av intervjufrågorna var om deltagarna anser att arbetet med anknytningen är en färskvara, som behöver arbetas med dagligen för att den ska upprätthållas, eller om anknytningen är ett ”en-gångs” arbete, som alltid finns där när det blivit etablerat. Det var en del olikheter i deltagarnas svar.

Karin, på förskolan Fjärilen, menar att det är en färskvara och ger ett konkret exempel:

[...] jag tänker på barn som kanske träffar sin mormor, eller farmor eller farfar väldigt sällan att de kan vara lite blyga så där i början om det var länge sedan. [...] Så, ja, till en viss del är det en färsk vara. Jag tror inte det är färdigt för man har gjort det en gång.

Deltagarna på förskolan Rubinen menar även de att anknytningen till ett barn är ett ständigt pågående arbete. De anser att det är de vuxnas ansvar att anknytningsrelationen upprätthålls. Samtidigt berättar Sandra att ett grundligt utfört arbete kan skapa en anknytning som håller i sig även efter en längre frånvaro eller när barnet har slutat på avdelningen. Sandra utvecklar:

Är grundjobbet ordentligt gjort och det har blivit bra är oftast inte en längre ledighet eller sjukskrivning något som bryter anknytningen, även om den såklart kanske måste väckas till lite försiktigt. Ett kvitto på att jag gjort ett bra jobb med anknytningen tänker jag är alla de barn som inte längre går på

min avdelning som efter flera år fortfarande blir glada när vi ses och att man får kramar, teckningar och att de vill komma och vara på min avdelning då jag är där.

Grundjobbet som Sandra berättar om har antagligen blivit utförd under en längre tid och de barn som det refereras till, som blir glada att se henne, är de barn som börjat på en avdelning för större barn på samma förskola och ser henne därmed regelbundet. Skillnaden på det som deltagarna på förskolan Rubinen och exemplet med mor- och farföräldrar som Karin, från förskolan Fjärilen, berättar om är att dessa möten med mor- och farföräldrarna sker mer sällan och är oregelbundna. En slutsats som kan dras här är att kontinuiteten av mötena har en betydande roll om anknytningsrelationen håller i sig eller ej. Alma, på förskolan Råven, menar att det snarare är beroende på barnet om anknytningen behöver aktivt arbetas med hela tiden, eller om det räcker med ett grundligt förarbete. Barnets personlighet och känslighet anses här vara av mer betydande roll.

Deltagarna på förskolan Diamanten uttrycker sig med att arbetet med anknytningen är ett ”en-gångs” arbete. De menar att när anknytningen är upprättad så finns den alltid där och först då blir barnet trygg i verksamheten. Malin och Petra summerar:

Jag tror att [...] har vi gjort det en gång så finns den där. Har man varit borta ett par dagar så kan det vara lite tveksamt, men de vet ändå att det är de här som finns här. Så jag tror inte att man behöver bygga upp alltihop en gång till. (Malin)

Ja, först är det ju anknytningen. Du knyter ju an till gruppen så att säga, de vuxna och barnen som är där, sedan övergår ju det. [...] du vet ju att du blir trygg när du är där och då är du ju trygg med oss [...] Då har du inte den här anknytningen längre, utan då blir man ett tryggt barn tillsammans med sina kompisar och pedagogerna som är där. (Petra)

I dessa uttalande kan det tolkas som att personalen inte aktivt arbetar med att upprätthålla anknytningen, utan att det är en form av ”inkörningsport” för att få barnet att känna sig trygg och sedan kan barnet anses vara tryggt i förskolan tills det att barnet slutar på avdelningen. Petra utvecklar sitt resonemang:

[...] Då kommer de och sätter sig i våra knän och då vet dem att får jag en tillsägelse så accepterar jag det, men jag är så trygg med mina fröknar att då går jag tillbaka och sätter mig i knät på dem igen, för då vet jag... de finns ju där hela tiden. Så då har man den där anknytningen på något vis.

Det som Petra beskriver är en trygg bas för barnet, och att personalen ”finns ju där hela tiden” och är därmed lättillgängliga för barnet vid behov. Det är då väsentligt att personalen bemöter barnets behov av tröst, skydd och/eller tankning av trygghet vid dessa tillfällen för att barnet ska kunna etablera en anknytningsrelation till personalen (Broberg m.fl., 2006: 129). Det är denna detalj som Broberg m.fl. (2006: 129) skriver om som avgör skillnaden om barnet *riktar* ett anknytningsbeteende mot en vuxen eller om barnet *skapar* en anknytningsrelation till den vuxna. Det är svårt att avgöra hur deltagarna arbetar och hur de ser på anknytningen utifrån vad de berättar i intervjun. Å ena sidan menar Malin och Petra att när anknytningen är upprättad så finns den alltid där och barnet därmed blir tryggt, å andra sidan uttrycker Malin att ett kortare uppehåll kan göra barn ”lite tveksamma”, vilket indikerar att anknytningen inte är ett ”en-gångs” arbete.

Är Anknytning lika med trygghet?

Att barnet riktar ett anknytningsbeteende behöver inte betyda att barnet har knutit an till den vuxna, utan beteendet kan vara en ren överlevnadsinstinkt hos barnet. Karin, på förskolan Fjärilen, beskriver med egna ord:

Om man inte har en anknytning så kan det vara lite som när vi lämnar över barnen (till en annan avdelning), de tar kanske den som [...] ”Okej, du är en vuxen”, men det behöver ju inte betyda att de har anknytningen, att de känner sig trygga för det.

Barnen som Karin beskriver riktar ett anknytningsbeteende mot andra vuxna i bristen på tillgängliga anknytningspersoner som kan agera skydd och trygghet och detta handlar primärt om att barnet behöver säkerställa sin överlevnad (Broberg m.fl., 2006: 229; Broberg, Hagström & Broberg, 2012:39). Sandra, på förskolan Rubinen, ger ett annat exempel på detta fenomen:

Jag kan känna mig trygg tex med en polis men det är inte någon jag har knutit an till. Att knyta an till en pedagog betyder såklart att barnet ska känna sig trygg med den pedagogen. Men också att bandet är starkt mellan vuxen och barn.

Det Sandra beskriver kan appliceras på många barnets beteende när de skolas in i förskolans verksamhet. När barnet börjar på förskolan finns det ingen sekundär anknytningsperson som barnet kan ty sig till när anknytningsystemet aktiveras. Anknytningsystemet är en del av barnets överlevnadsinstinkt och därför accepteras alla tillgängliga vuxna som en trygg bas för barnet. För att anknytningen ska fylla någon funktion måste den vuxna kunna bemöta barnets fysiska och/eller psykiska behov av skydd och trygghet (Broberg m.fl., 2006:129) och det kan tyckas att det är först då som en anknytningsrelation till den vuxna kan etableras hos barnet. Att Sandra inte knyter an till polisen, trots att polisen kan ge både fysiskt och psykiskt skydd och trygghet är att en anknytningsrelation kräver stort tidsengagemang (Brandtzæg, Torsteinsson & Øeistad, 2016: 154). Lisa, på förskolan Rubinen, berättar hur hon skiljer på att knyta an till någon och känna sig trygg med någon:

Att knyta an känns som en mera djupare relation, trygg kan jag vara med många men att knyta an till någon ger det där lilla extra, den där extra kontakt du kan få med vissa barn.

På samma sätt som Sandra inte knyter an till polisen, även fast hon känner sig trygg med dem, kan inte förskolans personal accepteras som en sekundär

anknytningsperson för barnet till en början. Det krävs att personalen aktivt arbetar upp en anknytning med barnet under en längre tid för att denna känslomässiga relation ska kunna etableras. Att barnet riktar ett anknytningsbeteende mot personalen när det börjar på förskolan kan inte tolkas som att det har knutit an till personalen, men det kan ge goda förutsättningar för personalen att bygga upp en anknytningsrelation med de barn som ofta riktar anknytningsbeteende till en. Detta beskriver Petra, från förskolan Diamanten:

Anknytningen är ju grunden här på något vis, så känner jag. Och sedan blir man trygg. Det går inte att göra tvärt om. Du kan inte komma hit och först bli trygg, utan du måste först få någon anknytning.

Lek och lärande

Utforskandet är en del av barnets lärande och omvärlden kan kännas stor för en toddlare. Allt eftersom barnet växer, vågar det utforska sin omgivning längre ifrån sin trygga bas (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2016: 76). Brandtzæg, Torsteinson och Øiestad (2016: 76 - 77) skriver att ibland behöver tryggheten komma till barnet likaväl som barnet behöver återkomma till sin trygga bas. Karin berättar att personalen är med som en vägledare som stöttar barnet i dess utforskande:

Har du en anknytning till någon så är det klart att [...] Jo, men det är klart att du lär dig mer. Du är ju trygg, du vågar ju. Det är ju som, hur ska man säga? [...] Det är ju som att du har någon som... vägledande vägledare med dig. Har du det och du vet att det finns någon som är med att stötta dig då vågar du ju slappna av.

Alla deltagare är eniga om att ett otryggt barn inte förmår sig att leka eller ta till sig någon kunskap och därför är det viktigt att personalen kan agera som en sekundär anknytningsperson för barnet. Anknytningsrelationen kan komma att underlätta personalens arbete med förskolans läroplans strävansmål.

Om inte barnen har knutit an eller inte känner sig trygga brukar det inte komma igång och leka och inte heller komma igång med sitt lärande. Barnet brukar då bli fast vid en pedagog och bli buren eller sitta i knät. (Beatrice)

Anknytningen är ju grunden. Den måste alltid finnas för att man ska lära sig, leka eller lära känna andra barn [...] Har man ingen anknytning och man är ledsen hela tiden och går runt [...] Då kan man inte ta in någonting. (Petra)

När barnet är tryggt att lämna den ”nya famnen” för lek så törs det utforska förskolan bit för bit. Väldigt individuellt hur lång tid det tar och på vilket sätt. När vi är närvarande och möter behoven så går allt mycket lättare. [...] Otrygga barn lär sig inte, de har fullt upp att kontrollera andra saker. (Alma)

Det som alla tre deltagarna berättar här är att anknytningen är nödvändig för att barnen ska kunna leka och lära, vilket är strävanmål som står i förskolans Läroplan (Skolverket, 2016: 9). Brandtzæg, Torsteinson och Øeidstad (2016: 80) menar att ett barn är i behov av en anknytningsrelation för att känna sig trygga med och våga att ta kontakt med andra barn. Detta stärker det som Petra uttrycker i ovanstående citat. Därför är det viktigt att barnet får en sekundär anknytningsperson i förskolan så att det kan få tillgång till en trygg bas att återvända till när barnet behöver känna tryggheten som Brandtzæg, Torsteinson och Øeidstad (2016: 80) skriver om.

Sandra, från förskolan Rubinen, berättar hur hon anser att anknytning och lek och lärande hänger ihop:

Jag tänker även att när jag knyter an till ett barn så får jag en stor inblick i det barnets intressen, hur barnet fungerar i större/mindre grupp, hur jag kan bemöta och utmana barnet. Man lär känna varandra på ett djupare plan. Jag tänker att om man har en god anknytning till barnen kan de känna sig trygga i sitt utforskande och sitt lärande på förskolan. Om de känner förtroende och är trygga med pedagogerna kan de våga fråga, berätta och experimentera.

Ett barn behöver stöttning i sitt utforskande för att kunna hantera olika situationer och känslor som kan uppstå i samband med lekar som barnet deltar i (Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad, 2016: 79). I förskolans läroplan står det att barnen ska få verktyg att hantera konflikter så att de kan fungera både på individ- och gruppnivå (Skolverket, 2016: 9). Det innebär att personalen behöver känna barnet så att de kan ge barnet ”rätt” verktyg som är anpassade för det specifika barnet. Sandra berättar att anknytningen innebär att hon lär känna barnet ”på ett djupare plan” och detta ger henne insikt och kunskap om barnet så att hon kan ge barnet de ”rätta” verktygen.

Att personalen engagerar sig för barnet och skapar ett känslomässigt band mellan dem och barnet menar Lisa stärker barnets självkänsla som hon anser är betydande för barnets lärande.

Ja, anknytning ger en trygghet som stärker barnets självkänsla och självförtroende. Jag är viktig betyder nått, intresse finns för mej. Jag är viktig för andra, törs ta sej för och ta plats. [...] Bra självkänsla o självförtroende stärker barnet i dess lärande.

Förskolans personal ska skapa förutsättningar för att barnen ska kunna utveckla en tillit till sin egen förmåga och ett bra självförtroende (Skolverket, 2016: 6). Barnets inre föreställningar (inre arbetsmodeller) om verkligheten och hur omgivningen reagerar och agerar på barnets handlingar skapas genom barnets sociala relationer (Broberg, Hagström & Broberg, 2012: 46 - 47). Att personalen blir en sekundär anknytningsperson för barnet kan därmed vara till en stor fördel i arbetet med att få barnet att utveckla en tilltro till sin egen förmåga och ett bra självförtroende. Att personalen ger barnet känslan av att det är viktig för andra menar Lisa att det stärker barnets självkänsla och självförtroende som i sin tur stärker barnet i dess lärande. Om personalen inte skulle engagera sig i barnet och barnet skulle känna sig otrygg med personalen skulle barnets inre föreställningar om sig själv troligtvis bli negativa. Detta kan resultera i dålig självkänsla och självförtroende hos barnet.

De nämnda deltagarna menar alla att anknytningen behöver etableras hos barnet för att det ska kunna ta till sig ett lärande och våga att leka. Brandtzæg, Torsteinson & Øeistad (2016: 76) menar att en förutsättning att barnet ska klara av och våga förmå

sig att leka och lära är att de känner sig trygga, och tryggheten kommer från anknytningen.

Sammanfattning

Alla deltagarna berättar att arbetet med att få barnet att knyta an till personalen börjar redan vid inskolningen. Hur arbetet med att etablera en anknytningsrelation med barnet ser dock olika ut på de deltagande förskolorna. På förskolan Råven berättar Alma att anknytningen utger grunden för att barnet ska våga utforska, lära och leka. Barnets personlighet och känslighet avgör hur anknytningen ska etableras hos barnet. På förskolan Fjärilen berättar Karin att inskolningsprocessen främst görs för att skapa en anknytning mellan pedagogen och barnet. Barnets sekundära anknytningsperson i förskolan har en viktig roll att få barnet tryggt. Karin menar att anknytningsrelationen måste underhållas hela tiden och kan inte bli färdig. På förskolan Rubinen berättar deltagarna, att liksom Karin, att anknytningen är ett ständigt pågående arbete, och ansvaret för att anknytningsrelationen upprätthålls ligger hos de vuxna. På förskolan Diamanten berättar deltagarna att anknytningen mynnar ut i en trygghet och fungerar som en ”inkörningsport” för att få barnet tryggt.

Deltagarna är eniga om att föräldrarnas inställning och känslor till verksamheten och personalen har en stor och betydande roll hur barnet kommer att uppleva sin vistelse i förskolan. En förälder som är trygg med personalen och verksamheten är grunden för att barnet kommer bli trygg med personalen och verksamheten. Samspelet och engagemanget som personalen ger barnet är även av stor betydelse och påverkar hur anknytningsrelationen kommer att se ut mellan pedagogen och barnet. En anknytningsrelation är ett tidskrävande arbete och behöver aktivt arbetas med under en lång tid för att den känslomässiga relationen, som anknytningen ger, ska kunna etableras hos barnet. I brist på en sekundär anknytningsperson kan barnet rikta ett anknytningsbeteende till alla tillgängliga vuxna som kan agera skydd och trygghet. Det är när den vuxna tar sig tid i samspelet och engagerar sig i barnet som anknytningsrelationen kan byggas upp och först då kan barnet bli trygg med personalen och verksamheten.

Alla deltagarna berättar att en anknytningsrelation med barnet är grunden för att barnet ska kunna fungera i verksamheten. En trygg bas i form av en sekundär anknytningsperson till barnet är förutsättningar för att det bland annat ska våga utforska sin omgivning och ta kontakt med andra barn. Detta samband berättar många av deltagarna om. Deltagarna från förskolan Rubinen poängterar att samspelet mellan pedagogen och barnet har en betydande roll för barnets trygghet och utveckling. De menar att ett positivt samspel mellan en pedagog och barnet skapar positiva inre föreställningar hos barnet. Detta skapar goda förutsättningar att barnet kan utveckla en positiv bild av sig själv och sitt lärande. De andra deltagarna berättar även att samspelet mellan pedagog och barn är viktigt, men uttrycker inte lika starkt sambandet mellan samspelet och barnets trygghet och utveckling, som deltagarna från Rubinen gör.

Diskussion

I detta avsnitt ämnar jag diskutera resultatet av studien samt även diskutera mina metodval.

Resultatdiskussion

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur några förskollärare och barnskötare i förskolan arbetar med att etablera en anknytningsrelation med barnen. Vidare vilka olika aspekter som kan påverka anknytningen samt vilken eventuell påverkan en trygg respektive otrygg anknytning kan ha för pedagogernas arbete med de strävansmål som skrivs fram i förskolans läroplan.

I den studien som Hagström (2010: 16) gjort skriver hon att barnens ålder och hur långa deras dagar på förskolan är *kan* spela en roll hur viktiga barnens relationer med förskolans personal blir. Hon skriver dock även att detta antagande saknar empiriskt stöd, men att forskning har visat att ett barns utveckling och huruvida barnets relationer är tillitsfulla eller ej, hänger samman (Hagström, 2010: 16). Detta framkommer även i Commodaris (2013:10) studie, där barn som har etablerat en tillitsfull relation har större förmåga att koncentrera sig och ta till sig ny kunskap. För att en tillitsfull relation ska kunna upprättas behöver en trygghet finnas i relationen. Resultatet av min studie visar att tryggheten kommer när en anknytningsrelation etablerats mellan barn och pedagog. Samtliga deltagare i

studien menar att anknytningen är ett måste för att barnet ska kunna förmå sig att leka och ha möjligheter att lära sig olika kunskaper och färdigheter. Denna studie stödjer därmed det som Hagström (2010: 16) och Commodari (2017:10) skriver om att barns relationer och hur dessa ser ut kan få avgörande betydelse för barnets utveckling.

Hagström (2010: 172) skriver att när ett barn behövde återvända till en trygg bas sökte det upp den person som barnet hade knutit an till. Föreliggande studie visar dock att ett barn kan vända sig till alla tillgängliga vuxna när de är i behov av en trygg bas, men att barnet i första hand vänder sig i följd till sin/-a sekundära anknytningsperson/-er i den hieratiska ordningen barnet själv skapat. Ett riktat anknytningsbeteende betyder därmed inte att den vuxna är en trygg bas, men att den duger i brist på en tillgänglig sekundär anknytningsperson.

Markström och Simonsson (2017) skriver att både förskollärarna och föräldrarna föredrar den föräldraaktiva inskolningen då båda parterna upplevde den mindre stressfull. Det framgår även i min studie att pedagogerna och föräldrarna på en av de deltagande förskolorna föredrar denna form av inskolning. De menar att liksom deltagarna i Markströms och Simonssons (2017) studie att inskolningsmetoden är mindre stressfull. Varken deltagarna i min eller Markströms och Simonssons (2017) studie nämner något om hur de tror barnen upplever föräldraaktiv inskolning, där inskolningsperioden varar under tre dagar. En reflektion som jag gör är om tre dagar kan vara tillräckligt med tid för att barnet ska hinna bygga upp en anknytningsrelation med personalen så att barnet kan känna sig trygg i verksamheten utan att ha sin förälder närvarande? Som det nämns i stycke ovanför: ett riktat anknytningsbeteende innebär inte per automatik att den vuxna kan agera som den trygga basen barnet behöver när anknytningssystemet slår igång. I och med att ett litet barn har svårigheter att verbalt uttrycka sina känslor, blir det lätt att gå till sig själv som vuxen. Om både personal och föräldrar är nöjda med metoden kan det antagligen bli lätt att anta att barnet även delar den känslan med de vuxna.

En svårighet som Hagström (2010: 16) skriver om är att det är svårt att fastställa hur stor betydelsen anknytningen mellan barnet och personalen har för barnets utveckling. Det kan vara flera faktorer som även påverkar utveckling hos barnet, som storleken på barngruppen, personalens och miljöns förutsättningar,

familjesituationen och barnets egna förutsättningar. I denna studie har deltagarna berättat att ett barn utan en anknytning inte förmår sig att varken leka eller lära, som är en del av barnets utveckling. Detta samband finns även beskrivet i Commodaris (2013: 2) studie. Studien visar att de barn som har en sekundär anknytningsperson i förskolan vågar leka och utforska längre stunder innan barnen återvänder till sin trygga bas. Det går därmed att anta att en anknytningsrelation mellan barnet och personalen har en stor betydande roll för barnets utveckling. I och med att denna studie inte är tillräcklig stor och det empiriska materialet är begränsat på grund av tidsbrist går det dock inte säkerställa detta antagande.

Metoddiskussion

Utifrån studiens syfte och frågeställningar valdes en kvalitativ metod. Resultat och analys gäller endast för denna undersökning och under de specifika förutsättningar som den gjorts på. Studien är därmed inte generaliserbar men kan vara överförbar eller användbar för andra förskolor i liknande kontext.

Larsen (2009: 80 – 81) skriver att flexibilitet är viktigt under arbetet med en studie och det ska lämnas utrymme för ändringar under arbetets gång. Jag har under arbetets gång ändrat fokus på syftet, från föräldrarnas roll i arbetet med att få barnen trygga, till personalens arbete med att få barnen trygga. Anledningen till detta är att det framkom saker under intervjuerna som fångade mitt intresse mer och som även var mer relevant utifrån en professionell yrkesroll som pedagog. Därmed har jag valt att inte redovisa allt empiriskt material då tidsbristen har gjort att jag har behövt begränsa vad som ska ingå i studien.

Jag valde att använda semistrukturerade intervjuer då syftet var att deltagarna skulle reflektera och delge sina åsikter om samma ämne och frågor. Detta skriver även Justesen & Mik-Meyer (2011: 46 - 47) om. Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003: 93) skriver att mailintervjuer kan vara en tidsinvestering för både intervjuaren och deltagaren och av denna anledning valde jag att använda mig av mailintervjuer. Jag önskade av deltagarna som deltog genom mailintervjuer att de skulle svara så utförligt som möjligt. Dessa intervjuer gav mig olika mycket information. Några av deltagarna gav mycket utförliga svar som jag önskade av dem och några svarade kort och koncist. Intervjuerna som skedde genom personliga möten med deltagarna gav generellt mer utförliga svar då den icke-verbala

kommunikationen även var en del av de svar som deltagarna gav. Jag upplevde även att eventuella följdfrågor fick större utrymme, än vid mailintervjuerna. När jag upplevde att en del av svaren via mailintervjuerna inte var tillräckligt utförliga, eller när deltagarnas svar var otydliga och svåra att tolka ställde jag följdfrågor via mail. På detta sätt blev även mailintervjuerna semistrukturerade. Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003: 93) skriver att vid mailintervjuer går intervjuaren miste om den icke-verbala kommunikationen som är en del av svaren som intervjudeltagaren ger. Följdfrågorna som gjordes via mailintervjuerna upplevdes svåra att utföra, då varken jag eller deltagarna kunde ta del av varandras icke-verbala svar, som utger en del av ett svar. Jag har fått vara flexibel under arbetets gång och ställt frågor som varit relevanta i varje enskild intervju. Jag ställde färre följdfrågor vid mailintervjuerna, vilket ibland gav ett ”magert” svar. De personliga mötena och samtalet som blev kring studiens ämne kan ha varit en av faktorerna till att följdfrågorna ställdes mer naturligt under de personliga mötena än vid mailintervjuerna.

Malmqvist (2007: 124) skriver att överflödighet kan med fördel tas bort från materialet för att enklare kontrollera relevansen av det insamlade materialet. När jag transkriberade första personliga intervjun skrev jag med alla pauser, utfyllnadsljud och liknande, trots att dessa inte hade någon relevans för resultatet. Jag valde därför att ersätta pauserna, utfyllnadsljuden och dylikt med [...], vilket underlättade mitt analysarbete avsevärt. Mailintervjuerna blev dokumenterade direkt genom deltagarnas svar och därmed behövdes inte mailintervjuerna transkriberas. Detta skriver Sveningsson, Lövheim & Bergquist (2003: 92) är en av fördelarna med mailintervjuer.

Slutsatser

Det framkom att alla deltagare ansåg att för att barnet ska kunna känna sig trygg under den tid som det vistas på förskolan, behöver en anknytningsrelation till personalen etableras hos barnet. Alla deltagare i studien menar att en anknytning är nödvändig för att barnet ska ges de bästa förutsättningarna till en fungerade vardag i förskolan. Sandra, från förskolan Rubinen, berättar att när barnet och hon knyter an till varandra får hon insikt och kunskap om vad barnet är intresserad av och vad

det redan kan. För att personalen ska kunna uppfylla strävansmålen att utmana och stötta ett barn i sitt lärande är dessa kunskaper om barnet nödvändiga. Beatrice, från förskolan Rubinen, Petra, från förskolan Diamanten och Alma, från förskolan Råven, menar att för att ett barn över huvud taget ska våga leka och lära är barnets känsla av trygghet ett måste.

Att ett barn riktar ett anknytningsbeteende mot en vuxen behöver dock inte betyda att det finns en anknytningsrelation mellan dem. Karin, från förskolan Fjärilen, menar att barnet riktar ett anknytningsbeteende i de fall en sekundär anknytningsperson inte är tillgänglig. Detta innebär inte att barnet känner sig trygg med den vuxna, utan det är det enda alternativet som finns för barnet att försöka stänga av sitt anknytningssystem. Sandra, från förskolan Rubinen, menar att det går att känna en trygghet utan en anknytning och ger exemplet med att hon känner sig trygg med polisen, vilket är personer som hon inte har någon anknytning till. För att anknytningen ska fylla någon funktion måste den vuxna kunna bemöta barnets fysiska och/eller psykiska behov av skydd och trygghet (Broberg m.fl., 2006:129). Detta kan även antas vara förutsättningar för att en anknytningsrelation över huvudet tag ska kunna etableras.

Slutsatserna som denna studie har kommit fram till är att anknytningen är nödvändig för att underlätta arbetet med strävansmålen som personalen är förpliktad att arbeta efter. Denna slutsats tar stöd i vad deltagarna anser om betydelsen av att en anknytningsrelation mellan barnet och förskolans personal etableras och hur viktig den är för att barnet ska våga samt klara av att leka och lära. Anknytningen underlättar därmed arbetet med förskolans läroplans strävansmål för personalen.

Förslag på fortsatt forskning

Hagström (2010: 16) skriver att forskningen har haft sitt fokus på hur anknytningen mellan föräldern och barnet tar form, hur den upprättas och hur den utvecklas. Forskning visar även att det finns ett samband mellan barnets utveckling och hur dess relationer till personalen ser ut (Hagström, 2010: 16). Under studiens gång har jag kommit till insikt om vikten av att barnet får en sekundär anknytningsperson i förskolan. Om anknytningen anses vara viktig mellan barnet och föräldern bör detta även anses vara viktigt inom förskolans värld. Jag anser därför att detta är ett viktigt ämne att forska vidare i, speciellt när allt flera barn har plats på en förskola och

många av dessa barn börjar redan som ettåringar. Jag har även under studiens gång upptäckt att det finns ett stort glapp i forskningen gällande vilken inskolningsform som är bäst för barnet och anser att det kan vara ett område att studera närmare.

Källförteckning

Brandtzæg, I., Torsteinson, S & Øiestad, G. (2016). *Se barnet inifrån - att arbeta med anknytning i förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2012). *Anknytning i förskolan – vikten av trygghet för lek och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.

Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T. & Risholm Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori - betydelsen av känslomässiga relationer*. Falköping: Elanders.

Broberg, A., Risholm Mothander, P., Granqvist, P. & Ivarsson, T. (2008). *Anknytnings i praktiken – Tillämpningar av anknytningsteorin*. Finland: WS Bookwell.

Commodari, E. (2013). *Preschool teacher attachment and attention skills*. I: SpringerPlus. Volume: 2 (1). (s. 1-12). Tillgänglig på nätet:

<https://search-proquest-com.www.bibproxy.du.se/docview/1856588835?pq-origsite=summon>

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. Gleerups utbildning.

Erixon, A., Lindgren, C., Sundblad, B. & Torro, T. (2007). *Barns väg till trygghet*. Klippan: Ljungbergs tryckeri.

Esaiasson, P., Gillijam, M., Oscarsson, H, Towns, A. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*.

Hagström, B. (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskolan*. Malmö: MUEP.

Justesen, L & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder - från vetenskap till praktik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Kihlström, S. (2007). Uppsatsen - examensarbetet. I: Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare* (s. 226 - 246). Stockholm: Liber.

Larsen, A-K. (2009). *Metod helt enkelt*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Løkken, G. (2008). *Toddlarkultur – om ett- och tvååringars sociala umgänge i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Malmqvist, J. (2007). Analys utifrån redskapen. I: Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare* (s. 122 – 132). Stockholm: Liber.

Markström, A-M & Simonsson, M. (2017). Introduction to preschool: strategies for managing the gap between home and preschool. I: *Nordic Journal of Studies in Educational policy*. 3 (2). Tillgänglig på nätet:

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20020317.2017.1337464>

Niss, G. & Söderström, A-K. (2006). *Små barn i förskolan - den viktiga vardagen och läroplanen*. Lund: Studentlitteratur AB.

Psykologilexikon. (2017). *Trygghetscirkeln*.

<https://www.psykologiguide.se/psykologilexikon/?Lookup=trygghetscirkeln> (Hämtad: 2017-11-13).

Skolverket. (2016). *Läroplanen för förskolan Lpfö 98*. Mölnlycke: Elanders Sverige AB.

Sveningsson, M., Lövheim, M., & Bergquist, M. (2003). *Att fånga nätet – Kvalitativa metoder för internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Bilaga 1

Informationsbrev till informanter

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Den undersökning som du tillfrågas att delta i handlar om hur personalen i förskolan arbetar med anknytningen till barnen på småbarnsavdelningar.

Många barn vistas många timmar på förskolan och träffar personalen på förskolan fler timmar av sin vakna tid på vardagarna än de träffar sina föräldrar. I läroplanen för förskolan står det att barnen ska känna sig trygga i verksamheten och att personalen i förskolan ska engagera sig i varje enskilt barn, men även hela gruppen.

Datainsamlingen kommer att ske genom intervjuer som kommer att analyseras och kopplas till avhandlingar inom ämnet och andra forskningsbaserade böcker. Du som informant kommer att bli tillfrågad vid intervjun om ljudinspelning får ske.

Urvalet av deltagare har fördelats över två kommuner, förskolorna har blivit slumpvis valda och olika befattningar kommer att delta.

Intervjun kommer att ta ca 20 min att genomföra och alla uppgifter som går att kopplas till dig kommer att avkodas och du garanteras anonymitet. Undersökningens resultat kommer att publiceras i Högskolans databas Diva och du kommer att få ta del av undersökningens resultat om så önskas.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna.

Undersökningen är forskningsetiskt granskad av Forskningsetiska nämnden vid Högskolan Dalarna.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Jenny Kristiansson

Malis väg 3

78563, Sifferbo

070 – 990 32 50

h14jenkr@du.se

Nadezda Lebedeva

076 – 583 53 02

nle@du.se

Datum: 01/12-17

Underskrift

Namnförtydligande

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga 2.

Intervjufrågor för pilotintervju

1. Är det viktigt att barnet knyter an till dig när det skolas in i verksamheten?
2. Anser du att anknytning är en ”färsvara”, d v s något som måste upprätthållas kontinuerligt, eller anser du att anknytning är ett ”en-gångs arbete”, d v s något som alltid finns när det blivit etablerat?
3. Är det någon skillnad på att knyta an till någon och att känna sig trygg med någon?
4. Har föräldrarna en viktig roll i arbetet med att få barnet att känna sig trygg i verksamheten? På vilket sätt arbetar du med det?
5. Påverkar anknytningen barnets lek, och på vilket sätt går det att se?
6. Påverkar anknytningen barnets lärande, och på vilket sätt går det att se?

Bilaga 3.

Intervjufrågor

1. Hur arbetar du med att få barnet att knyta an till dig när det skolas in i verksamheten?
2. Anser du att anknytning är en ”färskvara”, d v s något som måste upprätthållas kontinuerligt, eller anser du att anknytning är ett ”en-gångs arbete”, d v s något som alltid finns när det blivit etablerat?
3. Vad är skillnad på att knyta an till någon och att känna sig trygg med någon?
4. Har föräldrarna en viktig roll i arbetet med att få barnet att känna sig trygg i verksamheten? På vilket sätt arbetar du med det?
5. Påverkar anknytningen barnets lek, och på vilket sätt går det att se?
6. Påverkar anknytningen barnets lärande, och på vilket sätt går det att se?